

ZSIDÓ ÉLET

FELEKEZETI HETILAP

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL
BUDAPEST, VII., ERZSÉBET-KRT 18 SZÁM
TELEFON: 1-363-6L

SZERKESZTETTE 1933—1937.

KECSKEMÉTI VILMOS

ELŐFIZETÉSI ÁR
EGÉSZ ÉVRE 20 PENGÓ
FÉLÉVRE 10 PENGÓ

Stern Samu kétféle nyilatkozata A pesti hitközség tisztviselőinek kérelme Fábián Bélához

A GENEZISHEZ

A Kormányzó Úr nevenapja alkalmából

Írta: **Dr. Rubinstein Mátyás**
szekszárdi főrabbi

Álomlátásokról szól az írás ama könyve, amelynek szakaszait hét-ről-hétre olvassuk ezidőtájt istentiszteleteink rendjén. József álmairól szól különösképpen a Genézis. Szép, elbájoló, írók s költők képzeletét megragadó álmok.

Egy álmokép különösen magára vonja figyelmünket, egekig esap fel, nem is a földről, hanem az égről veszi benyomásait. Így szól: „Vö-jáchalom ód chólam ácher... vöhi-nész hasemes vöhajóráéach vöachád ószor kochóvim mistachavim li. — Más álmodék... ime a nap és a hold s csillagok is meghajolnak vala én előttem.”

Első nagy királyunkat Szent Istvánt is, amikor birodalmát megalapította, ég felé vitte álmódó lelke. Napfényt vitt alkotásába, a hitnek isteni fényét, a holdnak szelíd ragyogását, az emberszeretnek enyhe sugárzását, a népeket egyesítő poliglott államot alkotva s csillagfényvel is megékesíté alkotását: alkotmányos uralkodásának a haza egész fénylő csillagokként tündöklő törvényeivel — s ennek a dícső, eszményi bölcs alkotásnak Horthy Miklós második alkotója lett.

Háború szakadt szegény hazánkra, amely a magyar katona hősiessége, vitézsége ellenére a haza földarabolására vezetett. Csonkká torzították szegény hazánkat, letörték kezét, lábát, leütötték koronáját. Halálra szánták. S ez nem volt elég.

Jöttek még önön fiai s a holtra sebzett oroszánon új sebet vágta, a hazára új halálos esapást mérték: száműzték a hitet, eltiporták az alkotmányt, az egyetértő lakosságban széthúzást, osztályharcot szítottak. Temetői hangulat honolt a darabokra tépett haza fölött, kétségbeesett sóhajok szálltak fel a feltebből, áthatolhatatlan sötét éjszaka nehezedett reá, mint még soha története folyamán.

Ekkor jött Horthy Miklós. Bölcsen s leleménnyel katonai oldalról igyekezett hozzáférközni az új, átokhoz rendezhe, katonailag igyekezett azt gyöngíteni, lehetetlenné tenni — s hadsereget szervezett, mintegy varázsütésre teremtvé azt

elő. S a hazafias, lelkes hadsereg szembeszállt a félrevezetettekkel s diadalmaskodott — s elhordta magát s tünt a sötét hatalom, s helyreállott a régi szentistváni rend, s újra felsütött felettünk a hit isteni napja, s újra feltűnt felettünk az osztálybéke szelíd ragyogású holdja, s újra feltündöklöttek felettünk az alkotmányosság törvényességének fénylő csillagai.

Horthy Miklós mivelte ezt. Horthy Miklóst, az isteni Gondviselés küldte a magyar nemzetnek. Isten áldása szálljon reá örömmünne e napján, hosszabbítsa meg az Isten életének napjait s engedje látnia mihamar a dícső, boldog Nagymagyarországot. Ámen!

Hagyomány

Írta: **BERÉNYI SÁNDOR Dr.**

Amiket itt mondandó leszek, talán nem fedik százszázalékig a szerkesztőség álláspontját. Aunál szebb és dícséretesebb soraim közlése, mert köztudomású, hogy az eszmék harcában azok tisztulása csak a vélemények és ellenvélemények kölcsönös megismerése révén remélhető. A másnézetűek hangjának elnémitása, aminek több felekezeti lap élénk követője, csak rossz vért szülhet és mérhetetlen károkat okozhat. Ezek után beszéljünk egy kissé a „hagyományról”.

Ha akarom: lényeg, ha akarom: kegyeletes forrás, esetleg üres jelszó. A lényeg minden tiszteletünk, a kegyeletes forrás is kedves a lelkünknek, de nem szabad

olyan hódolattal körülbástyáznai, mintha egyenlő értékű volna a vallás lényegével és mellőzése a vallás sérelmére történnék. Még a csillag jelszó is szimpatikus lehet, de sok baj eredhet belőle, ha nem distinguálunk.

A műveletlen ember rendszerint képtelen erre, a fanatizmus néha még veszedelmesebb e tekintetben, mert ha a vakbuzgó ember szentnek nyilvánít valamit, ami csak egyszerű szokás, arra rendszerint rá van nyomva a esalhatatlanság bélyege és meggyőződésük ellenére követik olyanok is, akik csak a nyilvánosság ellenőrzése mellett tesznek úgy, mintha a „hagyomány” tekintélye imponálna nekik.

Manapság sokan tetszelegnek maguknak abban, hogy ők a „hagyományt” követik, mikor pedig az a valami legföllebb abból a szempontból hagyomány, hogy bizonyos népi (folklorisztikus) szokást egyik nemzedék a másikra hagyott. Néha csak egy külön ember naiv ötletéről lehet szó, melyet valaha régen avégből talált ki, hogy a tömegeket valamely babonának is beillő szokással, vagy cerimonális furesasággal lekösse.

Szándékosan nem veszem boncolókés alá a minden alap nélkül „hagyományt” avatott, esetleg csak pár száz éves liturgikus ferdeségeket, melyek merev fenntartása többet árt, mint használ a vallásnak, az igaz áhitatnak.

Az imádkozások rendje mindjárt tele van ilyen bátrán elavultnak mondható tényezőkkel, melyek sem a kultúrával, sem a haladó korral nem egyeztethetők össze.

Félve nyúlók ezekhez, pedig bizonyára a legkiválóbb tudósok sem képesek logikai magyarázatot adni róluk. Ilyenkor állnak elő azzal, hogy ne bántuk, az „hagyomány”! Noli me tangere!

Hány ismétlés, hány mondat fordul elő a „lezárt” imakönyvekben, mely nem is ima és valamelyik régi tiszteletreméltó tudós által lett beszürtve olyan helyre, ahová nem is illik. Vajjon valóban örök időkre úgy és ott kell maradni a beszúrtaknak?

Egyetlen méntég van a merev megrögzítésre, hogy t. i. talán nem tanácsos országok, városok, sőt hitközségek elhatározására bízni a liturgiát. Legyen az *egységes* a világ összes zsidói számára. Ebben valóban volna valami megszívlelendő, de hiszen jól tudjuk, hogy az nem így van. Ha nem is lényegesek az eltérések, de éppen elég a különbség külsőségekben. Igaz az is, hogy a zsinagógai rendszer, a vallási kollektívizmus is magával hoz és kívánatossá tesz bizonyos egyöntetűséget, de hiszen ezen már eddig is történtek változtatások, egyáltalában nem az áhitat kárára és az ú. n. hagyomány legkisebb sérelme nélkül. De még mindig erős a konzervatív irányzat ott is, ahol haladást vár az ember, mert sokan hordanak műpúpot az egység elvének megemlékezésében.

Ezek a gondolatok nem újak számomra, többször írtam is már ebben a szellemenben, de a makacs ellen-szegülés mindig csak a hagyomány iránti kötelező tiszteletre hivatkozik és vakon követi ezt, nem törődve azzal, hogy az, amit hagyománynak

nevez, pusztán formásága-e, vagy a vallás hűségéhez és véréhez szorosan hozzátartozó tárgya a kegyeletnek.

Nem bocsátkozom itt részletekbe, arra nem is vagyok hivatott. Nagyon sok volna a tennivaló és — ami a fő — a *vallás sérelme nélkül* megtehető. Józán okokkal, ha alátámasztják a formalitások reformjának szükségét, mindenki be fogja látni, hogy mi esik kegyeletből követett „hagyomány” fogalma alá és mi az, ami csak helytelen szokás, esőkevény, melyre egyszerűen csak ráfognak, hogy az hagyomány és a hozzá való ragaszkodás hol tudatlanságból, hol üres fanatizmusból ered.

Ezekre az elgondolásokra, illetve fejtegetésekre egy haladó nagytemplomban legutóbb tett látogatásom indított. Minden gyönyörűen ment: a főpap szónoklata, a kántor művészi éneke, az orgona játéka elragadó volt. Még az imádkozás ellen sem lett volna kifogásom, jól lehet tudom, hogy az „ájtatos” *hírók igen csekély százalékának van csak fogalma arról, hogy mit is normált* hibásan és gyakran kihagyva szavakat, mondatokat, sőt egész részeket, miközben *kedves szomszédjával is vált futólagosan néhány szót profán dolgokról, időjárásról, üzletről, egyebekről.* De ez még hagyján. Elérkezik a *szentírás felolvasásának* ideje. Általános mozgás, sokan távoznak, akik pedig bennmaradnak a templomban, úgy gondolják, hogy *most itt a szünet, melyben már élénkebben lehet kaszinózni, jobbra-balra forgolódni, mintha egy nagy társalgóban lennének.* Az egész egy felfüggesztett ülés benyomását teszi, amikor szabadabb és hangosabb a tereferezés. E közben megkezdődik a szentírás recitálása, felhívás a Tóra elé, ami élénk észrevételekre nyújt alkalmat. Senkise figyel a felolvasott bibliai fejezetre, minek is, hiszen úgysem értené, aki pedig némi jártassággal bír Mózes öt könyvében, annak érdeklődését sem

köti le a szöveg felolvasása, hiszen már untig ismeri.

Ennek a groteszk helyzetnek betetőzését képezik a felolvasóasztaltól távozóknak hangos meggratulálásai kézfogással, vagy anélkül.

A többség annyira megszokta már ezt a fegyelmezetlenséget, hogy észre sem veszi az áhitat lerombolását. Úgy van vele, mint a falusi szegény ember a télen betapasztott ablakú szobáskájának rossz levegőjével. De aki kritikus szemmel nézi a körülötte történeteket, aki szívet és gondolatot is visz magával a templomba, akinek az istenháza meglátogatása nem a megszokottság hatalmából, nem köteles robot lero-vásaként történik, az nem távozik az ilyen istenszolgálatból felüdült lélekkel, a kielégítettségnek azzal a megnyugtató érzésével, mely nélkül a templomi összejöveteleknek semmi célja nincsen. Igen sokan ebből indulnak ki és mintsem bosszankodjanak, az egyszerűbb és kényelmesebb megoldást választják, nem látogatják a zsinagógát, vagy csak elvétve tévednek oda be.

Igy keletkezik a közömbösség, majd az elpártolás, mely a zsidóság ősi fáját egyre jobban őrli és pusztítja, már nem is alattomosan, hanem fenhéjázva. Téves azt hinni, még inkább állítani, hogy hadd hulljon a férgese, mert magunk között beismerhetjük, hogy rengeteg az az erkölcsi, szellemi és anyagi érték, ami mindinkább veszendőbe megy és átvándorol oda, ahol — kétségtelenül — bizonyos előnyök és kényelmek várnak rá, vagy legalább is unokáikra. A meggyőződés mellékes, fő a „sors bona, nihil aliud”.

Ezen a lejtőn meg kell állanunk. Az elpártolás első stádiuma nem a rút önérdék, az *első a közömbösség.* Ha ez bevette magát a lélekbe, akkor az anyagiasságnak és más motívumoknak már könnyű a dolguk a puhításra, a lelkiismeret elaltatására.

El kell tehát távolítani azokat a „hagyomány” aláreában jelentkező szokásokat és elavult rítusokat, amelyek komoly zsidó tudósok szerint *nem* hagyományok. Ki kell nyitni a berendeződött ablakokat, friss levegőt kell rajtuk beboesátani, hogy a zsidóság fája újra lombosodjék, virágot és gyümölcsöt hozzon.

ZSIDÓ CSALÁDOK leszármazását, családfájának összeállítását, születési, házassági és halotti anyakönyvi kivonatok beszerzését (megszállt területről) is vállalja

Heraldika leszármazást kutató iroda
Budapest, IV., Gr. Károlyi ucca 14.
Telefon: 381—199 és 381—140.

PADLÓKEFÉLŐ-GÉP
(Electrolux) keveset használt, még cca. 1 évi gyári garanciával, rendkívül olcsón eladó. Cim: Jakab László, VII., Nefelejts-utca 45. II. 16.

ÓH! ÓH! ÓH!

I.

Oh!

Az *Egyenlőség* chanukai számának 23. lapján a belső hasábon legalul, szerényen a következő kis nyilatkozat húzódik meg:

„**NYILATKOZAT.** Az *Egyenlőség* részéről kérdést intéztek hozzám, hogy a választmány legutóbbi ülésén tett nyilatkozatom Hámos Gyula ny. százados úrra, illetve az általa írt cikkekre vonatkozik-e?

Kijelentem, hogy a választmány ülésén Hámos százados úrra, vagy az általa írt cikkekre vonatkozóan semmilyen nyilatkozatot nem tettem. STERN Samu s. k.”

A nyájas és kíváncsi olvasóban e kis hír bizonyára a következő kérdéseket ébresztette fel:

1. Hogyan jutott eszébe az E-g-nek épen ezt a kérdést intézni Stern Samuhoz? Más kérdezníválója nem akadt?

2. Miért kellett Stern Samunak kijelenteni, hogy ő „Hámos százados úrra vagy az általa írt cikke vonatkozóan semmilyen nyilatkozatot” a választmányi ülésen nem tett? Aktuálisabb mondaníválója nem akadt?

3. Miért jelenti ezt ki Stern Samu 1937 november 25-én, amikor pedig az utolsó választmányi ülés június 17-én volt? Miért e nagy intervallum?

4. Má nistanó? Miben különbözik Stern Samunak ez a nyilatkozata más nyilatkozataitól? Méskor a lap élén közlik, most — szerényen hátul. Miért e szerénység? Csodálatos! Bizony, nyájas olvasó, erre nem lehet más válasz, mint egy épen olyan szerény csodálkozó — óh!

II.

Óh! De hogy a kíváncsiság nagyobb bajt ne okozzon, elmondjuk még a következőket. Hámos Gyula a „Zsidó Élet” f. é. június 5-iki számában „A zárszámadás és mérleg titkai” című cikkében bírálattal mondott a hitközség zárszámadásának és mérlegének néhány pontjáról. A cikknek igen nagy hatása volt. A három nappal később megtartott közgyűlésen dr. Friedmann Ignác meg is interpellálta miatta az elnököt és az elől-

jároságot. Stern Samu e felszólítás nyomán olyan kijelentést tett, amelyet Hámos Gyula magára nézve sértőnek talált. Ezért becsületsértés és rágalmazás miatt feljelentést tett. November hó 24-re volt kitézve a tárgyalás a büntető járásbírószágon. A tárgyalás előtt Stern Samu ügyvédje, dr. Dombovány Géza, a következő nyilatkozatot adta át a bírónak:

„**NYILATKOZAT.** A hitközség választmánya folyó évi június hó 17-én tartott ülésén a hitközség vezetősége ellen támadások hangzóttak el, melyeket én mint elnök visszautasítottam.

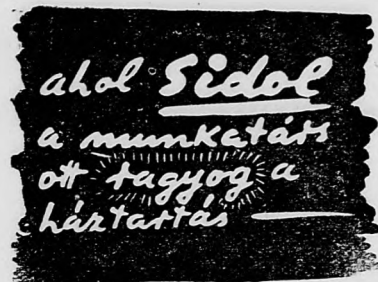
Ez alkalommal erőteljes kifejezéseket használtam, melyek azonban sem Hámos Gyula úrra, sem az általa írt cikkekre nem vonatkoztak. Egyébként a cikkben foglaltak nem is adtak okot arra, hogy Hámos Gyula urat személyében sértsem.

Ily körülmények között csak felreértésre magyarázható, hogy a t. százados úr egyéb nyilatkozataimat magára vonatkoztatta, amit őszintén sajnálok. Stern Samu s. k.” — A tárgyalás e nyilatkozat felolvasása után elmaradt.

A nyájas és kíváncsi olvasóban most bizonyára a következő kérdések támadtak fel:

1. Ha Stern Samu ezt a nyilatkozatot szükségesnek tartotta kiadni és ha ez a nyilatkozat — amint másképp nem is gondolható — csak a tiszta igazságot tartalmazza: miért nem ezt adta át az E-g-nek a fenti vékonypénzű nyilatkozat helyett? Talán röstell benne valamit? Az erőteljes kifejezések beismerését vagy az őszinte sajnálkozást? Vagy annak elismerését, hogy a Hámos Gyula cikkében foglaltak nem is adtak okot arra, hogy Hámos Gyulát személyében megsértse?

2. Ha az „erőteljes kifejezések”

sem Hámos Gyulára, sem a cikére nem vonatkoztak, hát — kire? mire?

3. És miféle egyéb nyilatkozatokra céloz, amelyek esetleg sebezhettek és amelyeket mégis sajnál?

4. Nem deríthetne erre világosságot, ha magukat az erőteljes kifejezéseket és az előzményeket újra emlékezetbe idéznék?...

Csodálatos! Bizony nyájas olvasó, erre nem lehet más válasz, mint egy szerényen erőteljes — óh!

III.

Óh! Hát csodálkozni csodálkozunk mi is! Mert ahogy Hámos Gyulát ismerjük, bizonyosra vesszük, hogy mielőtt a bírósághoz fordult, alaposan informálódott. Sőt ezt mi tudjuk is! Azt is tudjuk, hogy az ő információja megegyezett másoknak más forrásokból szerzett információival... De nem egyezett meg e Nyilatkozat állításával.

Ez hát a — mai zsidó közélet?! Csodálatos! Bizony nyájas olvasó, erre nem lehet más válasz, mint csak egy fájdalmas és erőteljes — ÓH!

KRÓNIKÁS.

Az Egyenlőség címe

Lapzárta után olvassuk az Egyenlőség december 9. számában azokat a galád rágalmakat, amelyeket a Virradat-nak a macesz-ról írt cikkével kapcsolatban reánk szórt. Igen alaposan meg fogunk rá felelni.

PÁLYÁZAT.

A Budai Chevra Kadisánál az egyik segéd libereri משרת נשן állás elhalálózás folytán megüresedett. Ezen egyelőre ideiglenesen betöltendő állásra pályázatot hirdetünk. Pályázhatnak 35 évnél nem idősebb erős fizikumú, jóméglejű vallásos előéletű תורה בן magyar állampolgárok, kik a magyar nyelvet szőben és írásban kifogástalanul birják.

Életkort és családi állapotot feltüntetve ajánlatok 1938. évi január 31-ig a Budai Chevra Kadisa titkári hivatala (Budapest I., Vérmező-út 16.) címére küldendők.

Budapest, 1937. dec. 8.

A Budai Chevra Kadisa előljárósága.

tést és elnézést a városlakók s hibáikkal szemben, melyeknek osztorozásában különben a magunk részéről mindig elől jártunk...

Erdély egészen speciális irodalmi légkörét s irodalmi feladatát, hitvitát, nem kell fölfedezni s különösebben taglanni. Ismeri azt mindenki, aki Tamási vagy Nyíró, de akármilyen más erdélyi író könyvét a kezébe vette. Ebben a különös és csodálatos világban, amit erdélyi irodalom néven ismerünk, csak Ligeti Ernő és Szántó György képviselték nevezetesebben az erdélyi zsidókat a széprózában, akik maguk is csak odaszármazottak voltak, bármennyire is beleilleszkednek a sajátos erdélyi hangba s mondanivalóba. Annál nagyobb öröm, hogy most végre föltűnt egy már nem odaszármazott, hanem odavalósi fiatal erdélyi zsidó tehetség Raffy Adám személyében. Már első könyvével, Giordano Bruno életregényével hatalmas kritika s közönségsikert aratott s ezt a sikert most megjelent új műve, a Léleklátó (miként az előbbi, ez is *Rózsavölgyi* kiadás), mely Mesmer életét és korát eleveníti meg plasztikus képekben, még csak fokozza majd. Raffy Adám kitünően ért a Kleinmalerei-hez, csupa éles, apró színfolt minden s ezek a színfoltok mégis pompázatos korrajzzá tevődnek össze. Amellett hihetetlenül sok tanulmány érződik mondatain s ez nem lebecsülendő dolog a ma divatos életregények közismert alkotási korában. Miben egészsíti ki nagyszerűen Raffy Adám a speciális erdélyi hangot? Épp egészen emelkedett európai humanizmusával s esiszolt stílusával.

— Zsidó tudós a marseillei akadémia igazgatója. A marseillei Akadémia jogi fakultásának tiszteletbeli dékánját, George Dávidot ismét az Akadémia igazgatójává választották. A kiváló tudós 25 éve tölti be ezt az előkelő méltóságot és nagy szerepet játszik Marseille zsidó felekezeti életében is.

Vilma királynő-ut 8. szám. Öröklakásos

téveszház
épitkezésé

1 szobás garson, 1 szobás hallos, 2 szobás, 3 szobás, 4 szobás komfortos öröklakások eladóak. Egy-egy épületre egyben is eladó. A vételár 40 százaléka készpénzben fizetendő ki 60 százaléka pedig 5 félzárlatban netto kamat mellett 15 év alatt törlesztendő. Lakások lejegyezhetők: Bauer és Schmitterer műépítézetek irodájában, Kossuth Lajos-utca 3. III. 8. (Telefon: 185-402.) Minden nap délután 4-6-ig.

Fábián Béla előljáró úr, kérjük, vegyen bennünket is észre!

A Pesti Izr. Hitközség kistisztviselőinek kérelme Fábián Béla orsz. képviselőhöz

Dr. Fábián Béla orsz. képviselő a köztisztviselők fizetésrendezése érdekében elmondott interpellációját többek között a következőképpen indokolta:

Liberális felfogások szerint a közkereskedők legjobb biztosítéka a jó fizetésű köztisztviselői kar... Ezzel jól jár az egész ország. Mert ha békességet, nyugalmat akarunk, akkor oly tisztviselői karra van szükség, melynek élete ne legyen csupa gond, viszont, ha tovább is éh-hoppon tartjuk a köztisztviselőket, ennek határozott veszedelmei lesznek. A *kisebbségi tisztviselők a hősiességnek olyan példáját nyújtják, aminek honorálása legelsőrangú állami érdek.* Az egész ország a legnagyobb hálával tartozik ennek a köztisztviselői karnak, mely erkölcsi integritását ilyen nyomortul, ilyen rossz helyzetben is megtartotta. Örökdjünk erre az erkölcsi integritásra, mert nekünk békességre, nyugalomra van szükségünk. Ezt a kérdést nem lehet karácsonyi ajándékkal elintézni, hanem lineárisan kell a fizetéseket rendezni olyan mértékben, mely a bevételeknek megfelel.

Miként ismeretes, az állam már tett is valamit a kis-tisztviselők fizetésének rendezése érdekében és kötelezte a törvényhatóságokat is hasonlómérvű fizetésjavításra.

Mindezek után most a kiszírtésű hitközségi tisztviselők és alkalmazottak — akik a hitközségi tisztviselői karnak a zömét alkotják, — arra kéri az ő előljárójukat, dr. Fábián Béla orsz. képviselőt, illő tisztelettel és megbecsüléssel, vegye őket is észre és ajándekozza meg figyelmével az ő ügyüket is. A hitközségi alkalmazottak mindenkor a leghűségesebb hívei és követői voltak a demokráciát és a liberalizmust hirdető politikusoknak, köztük Fábián Bélának is és ezért is remélik, hogy ő nemcsak mint előljárójuk, hanem mint a kisemberek védelmét politikai programként valló képviselő is ép oly ellenállhatatlan

gondoskodási vágyat érez az ő sorsuk, mint a köztisztviselők sorsa iránt. A megsegítés szükségessége a pesti hitközségi páriák részére mindennél égetőbb. A köztisztviselőknél legalább szabályozott szolgálattal van: napi hatórás munkaidő, szabad délután, létminimumot nyújtó fizetés, előmenetel, szolgálati pragmatika, nyugdíj, betegellátás stb. és legalább humánus bánásmód. Ezzel szemben a hitközségi alkalmazottak helyzete, nyomorúsága, aggodalmos ellátottsága, egész szociális gondozottságuk, a velük szemben alkalmazott rideg, sőt kegyetlen bánásmód olyan messzire esik a köztisztviselők helyzetétől, mint Makó Jeruzsálemtől. Tegye meg az előljáró úr, nézze meg egyszer ezeknek az igen gyakran több mint tíz éve még mindig véglegesítés nélkül szolgáló páriáknak az életét és igavonását. Meglátja, héroszok ezek, akik becsülettel dolgoznak körömszakadtáig, összergyásig — a legsúlyosabb nélkülözések között. Szerezzen csak információkat felőlük, sorsuk, életük és szenvedéseik felől. De az információkat *közvetlenül tőlük* tessék beszerezni — és meg fog döbbsenni. Egyetlen ember akaratának vannak kiszolgáltatva, az ő diktatúrája alatt élnek kuliéletüket koplalva, lerongyolva, testileg-lelkileg összetörve. Betegbiztosításuk nincs. Akinek nem tetszik, — mehet! A megrokkantak legjobb esetben kegydíjnak csúfolt alamizsnát kapnak. Diktátoruk szívtelensége közmondásos és egyre nagyobb arányokat ölt. Hóman Bálint miniszter úr egyízben, amikor arról volt szó, hogy az egyházi alkalmazottak miért nem lehetnek a MABI tagjai, ezt azzal indokolta, hogy az egyházaknak, mint erkölcsi testületeknek fokozott kötelességük, hogy alkalmazottaikról betegség, megrokkulás és elaggás esetén saját kebelükben gondoskodjanak. Ez helyes is, mert az egyházak, tehát alkalmazottaik is, közpénzekből tartatnak el. Aminthogy más testvérközületek (mint pl. a pesti chevra, a budai hitközség

stb.) meg is felelnek ennek a követelménynek. Csak pont a Pesti Izr. Hitközség, amelynél pedig közpénzekből százezrek telnek kongresszusra, unifikációs és más hasonló célokra, gondoskodik egy ember akaratából ilyen mostohán az alkalmazottairól.

A hitközségi tisztviselőknek is elvitathatatlan joguk, hogy mun-

kájukért — még pedig milyen munkáért!?! — a mindennapi kenyerüket megkapják. Fábian Béla előjárójuktól várják, hogy közismert lelkesedésével felkarolja a hitközségi kisalkalmazottak ügyét is. Megéri a fáradságot és meghozza a gyümölcsöt.

Tisztelettel:
T. T.

Strauss Richard, mint zsidó elektrotechnikus, Beethoven X. szimfóniája, Furtwängler, mint operaénekes egy jugoszláv antiszemita lap cikkében Hogyan ugratja be a „Balkan“-t egy jókedvű ujságolvasó

Zágráb, 1937 december.

Egész Jugoszlávia már hetek óta azon a rendkívül szellemes és jellemző beugratási ügyön mulat, melynek áldozata a Zágrábban megjelenő „Balkan” című lap.

A horogkeresztes elveket valló és terjesztő ujsághoz néhány héttel ezelőtt levél érkezett Párizsból, melyben a levél írója elpanaszolja, hogy nem tudja tovább tétlenül nézni a zágrábi rádió elzsidósodását. Elpanaszolja a levélíró, hogy az 1937. év folyamán annyi zsidó művész került a mikrofon elé és oly sok külföldi zsidó szerző művét ismertették, hogy hovatovább nem fog hely és idő jutni keresztény és jugoszláv művészek és művek számára. A továbbiakban dátumszerűen foglalja össze a levél írója a zágrábi rádióban szerepelt zsidó művészeket:

Január 18-án a zsidó *E. E. Kisch* játszotta Beethoven egy hegedűversenyét. Február 2-án *Chaim Laub Strauss* (másnéven Richard) Beethoven X. szimfóniáját dirigálta. — Strauss zsidó főfoglalkozásában vilanyszerelő és ő szálított a wieni opera híres *Elektra*-csillárját. — Április 1-én *Sára Sate* zsidónő Csajkovszky *eis-dur* trióját játszotta. Április 29-én *Mendelssohn* vezényelte zenekarát, melynek Németországban nem szabad működni. Május 17-én *Knappertbusch* és *Furtwängler* nevű zsidó énekesek énekeltek. Május 30-án a zsidó *Pfitzner* „Palesztrina” című operettjének harmadik felvonását adták elő. Július 3-án Anton *Rubinstein* zsidó dalokat énekelt, melyek szerzője *Schlesinger-Skrjabin* orosz komponista. Augusztus 9-én *Zelma Kurz* zsidónő szere-

pelt. Szeptember 6-án *Fritz Grünbaum* és *Karl Farkas* zsidók (utóbbi magyar) játszották négykezesben Chopin „Pastorale” szimfóniáját és szeptember 28-án *Wilhelm Busch* bécsi zsidó csodagyerek szavalt bibliai fordításokat.

A „Balkan” ezt a levelet szóról-szóra leköszölte. Természetesen — mint már említettük — a cikk óriási feltűnést és közderültséget keltett. A zágrábiak, de az egész országban az olvasók mindenütt egymás kezéből kapkodták ki a lapot, melynek példányai úgyszólván perecek alatt utolsó szálig elfogytak. A szerkesztő nagy meglepetéssel látta a lap hirtelen támadt népszerűségét, melyet nem tudott mire magyarázni. Honnan is tudta volna a hirhedt horogkeresztes *Krsta Cicvaric*, hogy a legviccesebb félrevezetésnek esett áldozatul, bár a legfiatalabb újságíró-gyakornoknak is tisztában kellett volna lennie azzal, hogy például *E. E. Kisch* világhírű *utazó-riporter* és nem *hegedűművész*, hogy Beethoven X-ik szimfóniája *nem létezik*, hogy *Strauss* sohasem volt *Chaim Laub* és az *Elektra* nem

esillár, hanem *opera*. Amint azt sem tudta, hogy *Sarasate* férfi, nem zsidó, híres *hegedűművész és zeneszerző*, régen meghalt és egy személy nem játszhat *triót*. *De Mendelssohn* sem dirigálhat a zágrábi rádió előtt, mert *régen meghalt*, amint-hogy *régen meghalt Wilhelm Busch* is, de amíg élt, *nem volt szavaló-művész*, vagy csodagyerek, hanem *rajzoló és költő*, ezenfelül nem osztrák, hanem német. *Pfitzner* „Palesztrina”-ja *opera* volt és *nem operett*, *Knappertbusch* és *Furtwängler* sem zsidók, sem énekesek, hanem *karmesterek* és a mai német rezsim büszkeségei. *Grünbaum* és *Farkas* bécsi *humoristák és színműírók* és *nem zongoraművészek*, arról nem is szólva, hogy a „Pastorale”-t *Beethoven írta* és nem *Chopin*. *Skrjabin soha nem hívták Schlesingernek*, végül *Zelma Kurz* valóban énekesnő volt, de szintén már évekkel ezelőtt *meghalt*, aminthogy több mint 40 éve halott *Rubinstein* is, aki *zongoraművész* volt és *nem énekes*. Mindezt az antiszemita szerkesztő nem tudta. De a jugoszláv olvasók közönség most már tud valamit. Azt, hogy milyen komoly, megbízható és micsoda felkészültséggel rendelkezik az antiszemita zsurnalisztika.

Százéves a Budai Izr. Nőegylet

Vasárnap ünnepelte a Budai Izraelita Nőegylet fennállásának századik évfordulóját. Az ünnepi közgyűlésen ott láttuk a főváros közéletének és zsidó felekezeti életének számos kimagasló alakját és természetesen képviseltették magukat a jótékonyági intézmények is. Vezér Károly dr. II. kerületi előjáró-helyettes és az ünnepély többi szónoka lelkes szavakban méltatták a jubiláns nőegylet munkásságát és jelentőségéhez méltóan emelték ki Baracs Károlynénak, a jelenlegi elnöknőnek érdemeit, aki kiváló munkatársával együtt oly figyelemreméltó munkát végez a jótékonyág terén. Az ünnepi díszközgyűléssel kapcsolatban avatott fel dr. Kiss Arnold vezető-főrabbi a Nőegylet Szeretothonát, melyet az ünnepély után a megjelentek megtekintettek. A modernül berendezett intézmény általános tetszést aratott és a legteljesebb elismerést hozta meg az átalakítási munkát tervezőjének és kivitelezőjének, Klinger Erzsébet műépítésznek.

A mindenség költője

E. Lázár Franciska

új verses kötet

A „Végtelen nyomában”

a gyönyörűen kiállított kötet
ára ..... P. 3.—

Megrendelhető az összeg előzetes beküldése ellenében a Zsidó Élet kiadóhivatalában

A hitközségi választójog

Az országos politikában most egy hónapok óta függő ígéret rövidesen való beteljesülését várjuk, hogy vele végre nyugvópontra jusson egy évtizedek óta nyugtalanító kérdés: *a titkos választójog kérdése*. A mi felekezetünket ez a probléma kétszeresen érdekli: országos politikai jelentőségén túl a *felekezeti közélet szempontjából is*. Felekezeti közéletünkben ugyanis — egy-két hitközséget leszámítva — még nincs megvalósítva a titkos választójog. Sőt a modern választójognak egyéb attribútumai is hiányoznak nálunk, különösen legnagyobb hitközségünkben, a pestiben. A Pesti Izr. Hitközségben a jelenleg érvényben lévő alapszabályok szerint csak azoknak az adófizető férfi hitközségi tagoknak van szavazati joguk, akik e célból magukat külön inkorporálták (persze külön bekelezési díj lefizetése mellett, amely bármily esékély is, mégis csak — megfizetendő, tehát esunya, reakciós, a mai időkhoz és a pesti zsidósághoz méltatlan intézmény). Ennek köszönhető az a szegénytelen állapot, hogy hitközségünkben, amely kb. 200.000 lelket számlál és ebből kb. 65.000 fizet adót, még a 65.000-ból is csak kb. 16.000-nak van választójoga! Ilyen körülmények között nem esodálható, hogy a pesti zsidóság a felekezeti közügyekkel szemben indolens lett (és ez még a szerencsésebb eset), vagy épenséggel elkeseredett és nem egyszer minden érdeklődését elfordította mindattól, ami zsidó ügy.

Az így zavartalanul magára hagyott társaság azután a maga 3—4000 leadott szavazatával minden választáson úgy alakítja ki a maga választási eredményét, ahogy akarja. Egy kis klikk magához ragadja a Pesti Izr. Hitközség fölötti hatalmat, aki pedig ezzel elégedetlen és elégedetlenségének kritikájában kifejezést mer adni, azt egyszerűen ki kiáltják a hitközség közellenségének.

És így történhetett eddig, anélkül, hogy ez a felekezeti közéletben nagyobb hullámokat vert volna fel. Most azonban két körülmény is érleli a fordulatot és előkészíti a hangulatváltozást. Az elégedetlenség a hitközség mai vezetőségével szemben egyre szélesebb és szélesebb körökben terjed, új kormányzati elvek érvényesítését, új felekezeti politika inaurálását és új emberek munkába állítását egyre többen és többen és egyre hangosabban követel-

lik. A hangulatváltozást előkészítő két tényező pedig: egyfelől a felekezeti közéletben tapasztalható sok visszasságnak, hozzá nem értésnek, hatalmi túltengésnek, önző és hiúsági szempontok érvényesülésének mind világosabb felismerése, mely sok-sok ezer indolens hittelvérnek nyitja meg a szemét; másfelől pedig az országos politikai élet hullámlása, mely minden vonatkozásban az autokratikus kormányzás ellen és a parlamentáris kormányzás mellett igyekszik felvilágosító munkával a tömegeket angazsálni. Ma már kormányígéret: először a választás titkosságának megvalósítása, másodszor az erről szóló törvényjavaslatnak még a folyó évben (tehát most már néhány napon belül) való benyújtása, harmadszor, hogy a legközelebbi képviselőválasztás már közvetlenül a titkos választójog alapján fog történni.

Ezzel szemben a hitközségi választói jog körül a helyzet a következő. A zsidóság túlnyomó tömegei legalább is olyan választójogot követelnek maguknak a felekezeti közéletben belül, mint amilyenek az országgyűlési képviselőválasztásokon, vagy a községi választásokon a benyújtandó új törvény szerint rendelkezni fognak. Tehát követelik, hogy a *hitközségnek minden adófizető tagja választó és választható legyen, hogy a nők ne zárassanak ki az aktív és passzív választójogból, hogy a választások mindig a legszigorúbb titkossággal és az arányos képviselet megvalósításával történjenek*. Mert lehetetlen helyzet az, hogy olyan adófizetők, akik értékes tagjai lehetnének a felekezeti közéletnek, csak azért ne lehessenek sem választók, vagy választhatók, mert akár pl. elvi okból, vagy feledékenységből nem inkorporálták magukat a választók közé. Lehetetlen az, hogy olyan zsidó nők, akik felelősségteljes állásokat töltenek be, vagy akik orvosok, tanítók, tanárok stb., tehát kellő intelligenciával bírnak, választójoggal ne rendelkezzenek. Lehetetlen az, hogy a feltétlen titkosság helyett a titkosságnak olyan kutyabagosi megcsúfolása tartassék fenn, hogy a különböző színű, tehát feltétlenül felismerhető szavazólisták a szava-

zatszedők láttára tehetők csak borítékba, mert a kíváncsi szemek kutató pillantásai elől elzáró szavazófülkék nincsenek. És végül lehetetlen az, hogy ma, amikor az arányos választást, tehát a kisebbség képviseletének biztosítását az országgyűlési képviselői jog rendezésével törvénybe iktatják, a felekezeti közéletben még mindig csak a többségi párt juthasson kizárólagos képviselethez. Milyen címen foszthatók meg a zsidó polgárok ezrei és tízezrei e jogoktól a felekezeti közéletben, amikor mindezen jogok teljességét biztosítják nekik a nemzeti közéletben az országos törvények. Összegezve: tehető-e, lehetséges-e ez?

Tudom, azt fogják erre felelni, hogy hiszen a hitközség elnöke többszörösen ígéretet tett a nyilvánosság előtt arra, hogy a legközelebbi választásokig meg fogja valósítani a hitközségi választójog reformját. De egyrészt ez csak ígéret, másrészt nem tudjuk, hogyan gondolja ő ezt a reformot? Mi akadály van annak, hogy e kérdésben *már most* megnyugtató megoldást találjunk. Ha olyan sokat hangoztatják, hogy a felekezeti közéletben *békére* van szükség, miért nem tudnak olyan intézkedéseket, amelyek alkalmasak a békés atmoszféra megteremtésére? Pláne amikor ez kizárólag tőlük függ! Ne mondják, mert nem mondhatják, hogy „hej, ráérünk erre még” (még ha magyar nemese is!), mert a választások még messze vannak, az ő mandátumuk csak három év múlva jár le. Az országgyűlési képviselő mandátuma sem jár le a mai holnap, de a kormány a pártközi béke biztosítására mégis megcsinálja már most a választójogi törvényt. A halasztási törekvések nem sok őszinteségre vallanak a komoly választójogi reform komoly akarása körül. Pedig a hitközség vezetőségének ezzel módjában volna legalább *treuga dei-t* teremteni a felekezeti közéletben.

De nem lehet halasztani a választójogi reformot azért sem, mert ennek az előkészítésére az összes állomásokon való keresztülvitele (alapszabálymódosítás, választók névjegyzékének összeírása, ennek kifüggesztése, korrektúrájára szolgáló határidő kitűzése, fellebbezések megadásának lehetősége, stb. stb.) igen sok időt igényel. Már pedig ha a hitközség vezetősége komolyan akarja a békét, akkor a választójogi reformot, még pedig a nőkre is kiterjedően, a titkos és arányos választás biztosításával sürgősen meg kell valósítani. *Spectator*

FAHIDY KÖTSZERKERESKEDELMI
Budapest VÁLLALAT KFT.
 V., Csáky-u. 75 Telefon: 2-921 39.
 Kórházak és klinikák szerződéses szállítója.

A mult érdekességeiből

Rovatvezető: GÁLOSI SOMA

Rabbi P. L. Freudiger

A mostan Óbudai Freudiger tulajdonná vált Schönwald Péter-féle fideicomissum-ház egykori lakójának ifjúkori működéséről négy igen szép bizonyítvány maradt ránk. Az elsöben Rosenthal Jezsajás igazolja, hogy a morvországi *Helischauban* (Hollerschau) született Pincas Löbl Freudiger 1789-től fogva atyja házában Pilsvörösváron, mint az ő tanultársa hat éven át tartózkodott és szellemi műveltsége, valamint jellemével mindnyájuk barátságát kiérdemelte. Fürst Jakob, Dávid és Mandl, mint a családfő sógorai ugyancsak megerősítik és maguk részéről is kiemelik nevezett működését és kiváló magaviseletét. *Majthényi* Károly Tekintetes Nemes Pestvármegye főszolgabírája, aláírásával és címeres pecsétjével hitelesítette a bizonyítványt.

A másodikban Vallatin Leopold *maglódi* lakos igazolja, hogy 1795-től kilenc éven át tanította gyermekeit. Spitzer Zelnél 1805-től hat éven át volt házitánító *Pécze-len*, Weisz Ábrahámnál *Óbudán* pedig 1814-től fogva három éven át. Így tehát ifjúsága és férfikora huszonöt évén át tanított másokat és képezte ki ezalatt önmagát is.

Óbudán Rabbi Münz Mózes 1831-ben elárvult rabbiszékében 1834. tavaszán a charif jelzövel tisztelt Heller Hirsch lett az utód, de pár hónapi működés után elhalt. Még az ő kívánsága volt, hogy a III. „jurista” állást töltsék be és jelöltjét, P. L. Freudigert, aki közben Izsákon főrabbi lett, az 1834. novemberi gyűlésen, „mint ezen állás betöltésére tudvalevöleg méltót” választották meg. Fizetését heti 5 forintban stipulálták.

Mayer Löbl Östreicher I. és Juda Hözl II. rabbiülnök voltak hivataltársai és a rabbikollégium volt a zsidó községnek nemesak szellemi vezetője, de fontos köz-igazgatási szerve. A bíraskodásnak tagjai, fontos magánjogi ügyekben döntőbírák, hagyatéki ügyekben pedig ugyanazt a hatáskört töltötték be, mint a mostani árvaszék. A hagyatékokat az ő felügyeletük mellett leltározták, értékesítették és a rabbitanács

gondoskodott az árvavagyon kezeléséről, felosztása, kiutalása körül véleményét kérték be.

1836. évből egy igen szép héber beadványban az akkori kor túludvarias stílusában fordult a hosszú titulusokkal megtisztelt előljárókhöz, panaszolván, hogy kicsi lakásában a tanulásban akadályozva van.

Ebben az évben emelték fizetését 450 forintra és úglátszik akkor kapta meg a Schönwald Péter-féle alapítványi házban lakását.

Hözl dájonnak 1843-ban történt elhalálózásakor a II.-ik, Östreicher M. L. után pedig a rabbi tanács elnöke lett.

A jobbmódú kereskedőknek és családoknak Pestre való költözödése, a szabadságharenak támogatása miatt Haynau által a zsidó községre szabott rettenetes hadisare annyira gyengítették a községet, hogy a főrabbi állást huszonnyoe évén át nem tudta betölteni. Az anyagi visszaesés jele volt az is, hogy a Schönwald Péter-féle alapítványi házat 1875 évben a budai helytartóság engedélyével eladták Tóth János és nejének. Freudiger és Groag Gabriel dajonok belevonásával történt az eziránti előljárósi határozat és ök intézkedtek a hagyományozó kegyeleti rendelkezéseinek további végrehajtása iránt.

A következő év június havi előljárósi jegyzőkönyve megemlékezik rabbi Freudiger hosszantartó, súlyos betegségéről, segélyt utalt ki neki és további támogatását is beígéri, de a következő havi gyűlésen Politzer Dávid elnök bejelenti Freudiger P. H. „Rabbinatsverweser” halálát.

Sokkal tanultabb és felvilágosodott ember volt, semhogy a csodarabbik, legendáit fűzhessük elétehez. Mégis fennmaradt utána egy történet, mely az ő nagy tu-

dására és jámborságára és evvel járó szellemi hatalmára vet fényt.

Az óbudai zsidó község által megszerzett különféle jogok közé tartozott az úgynevezett „Wagedelrecht”-is. Ez nem volt egyéb, mint ök adták ki a zsidó bérkocsisoknak a jogosítványokat, hogy a wagedlik-on, melyekből idővel komfortablib lettek, szállittassák a pasasérokat Budára, Pestre.

Sokáig zsidó bérkocsisok tartották fenn a közlekedést és e nyers foglalkozási ágban nem éppen szalonemberek is kerültek. Söt egyenesen eldurvult lelkek is voltak köztük, kiknek egyik példányának ott volt a standján a Mókusvendéglő előtti kis téren. Egyik oldalán a Goldberger-gyár, avval szemben a Schönwald Péter-féle ház határolja.

Szombat délelőttöként kilépett ennek kapujából Freudiger rabbi tisztos alakja, hogy a templomba menjen. Fején prémszövetű fekete bársonykalap, sarkig érő fekete kabát rajta, nyakán fehér vászonkendő, elől másliba kötve, lábán eszima.

A bérkocsis, ki nem respektálta a vallási tilalmat és szombaton is fuvarozott, komisz gúnyolódásból odaszólt a jámbor templombamenőnek: tessék rabbi úr beszállni, ma ingyen is elviszem a templomba!

A jámbor nem szólt az arcátlanak, de mikor több héten át ismételte a szombati kocscikázásra való invitálást egyszer szigorúan végignézett rajta.

A fiakkeros másnap beteg lett, felvétette magát a zsidó kórházba, hol tifuszt állapítottak meg rajta. Súlyos bajában eszébe jutott bűne, és megkérte a gondnokot, hogy szóljon a rabbinak érdekében: bocsásson meg neki. A rabbi maga jött el beteglátogatóba és megbocsátott neki. A fiakkeros fel is épült.

Egy-két évig veszteg is maradt de azután megint megszállta a gonosz szellem és egy szombati alkalommal megint odaszólt: de már tessék beszállani, ma ingyen viszem a templomba!

A rabbi felemelte kezét és csak annyit mondott: „Megjövendő-löm, hogy többet engem nem fogsz hívni!”

Két nap mulva a bérkocsis lefordult a bakról és holtan terült el...

Síremlékek

a legolcsóbb árban
Löwy-nél Budán
 II. Fő-u. 79. Tel. 151-581.
 Fióküzlet és telep III. Bécsi-út.
 A trolleybusz indulási állomá-
 sától 2 percnire.

HIREK

NAPTÁRO

1937 dec. 10, péntek — Tévész 6. (szombat bejöv.: 3.45) — dec. 11, szombat — Tévész 7. (heti szakasz: Vajigas, haftóra: Voatu ben Ódom, szombat kimen.: 4.35) — dec. 12, vasárnap — Tévész 8 — dec. 13, hétfő — Tévész 9. — dec. 14, kedd — Tévész 10 asszóri bötévész bötjtje — dec. 15, szerda — Tévész 11, — dec. 16, csütörtök — Tévész 12 — dec. 17, péntek — Tévész 13 (szombat bejöv.: 3.35) — dec. 18, szombat — Tévész 14 (hetiszakasz: Vajchi, haftóra: Vajikrövu jómé Dóvid, szombat kimen.: 4.38) — dec. 19, vasárnap — Tévész 15 — dec. 20, hétfő — Tévész 16 — dec. 21, kedd — Tévész 17 — dec. 22, szerda — Tévész 18, — dec. 23, csütörtök — Tévész 19. — dec. 24, péntek — Tévész 20 (szombat bejöv. 3.45).

— **A Kispesti Izr. Jótékony Nőegylet** december 1-én tartotta szokásos téli felruházási ünnepét. A hitközség tanástermében meleg kakaó és kalács várta a gyermekeket. A Nőegylet vezetősége, élén özv. Haász Miksáné elnökszozonnyal nagy munkát végzett, hogy a mai nehéz helyzetében is 50 gyermeket ruházott fel tetőtől talpig. Ez a egyszerű eselekedet megmutatta, hogy a Kispesti Izr. Jótékony Nőegylet tagjai és támogatói, a kispesti zsidó asszonyok minden áldozatot meghoznak a jó és nemes tettek érdekében.

— **Cserkuti Engel Péter barmicvája.** Cserkuti Engel György igazgató és neje sz. Lázár Franciska, a kiváló költő fia, cserkuti Engel Péter gimnáziumi tanuló, december 4-én járult első ízben a Tóra elé a Dohány-utcai templomban. Az avató beszédet dr. Hevesi Simon vezető főrabbi tartotta, az énekrésznet Ábrahámsohn főkanтор gyönyörködtette a hallgatóságot. Lapunk szívből üdvözlí a nagyreményű ifjút és a boldog szülőket.

— **Címadományozás.** Dr. Dobó Rezső ny. áll. II. oszt. főtörzsorvosnak a Kormányzó az I. oszt. főtörzsorvosi címet (ez az ezredesi rangnak felel meg) adományozta. Dr. Dobó a háborúban szerzett különleges szolgálatai elismeréseképpen kapta meg ezt a magas rangot.

— **Az IMIT november havi felolvasó ülése.** Az Izraelita Magyar Irodalmi Társulat november 24-én tartotta felolvasó ülését, amelyen Kóbor Tamás elnöki megnyitójában üdvözölte a megjelenteket, köztük a Magyar Tudományos Akadémia jelenlévő tagjait Kunos Ignác és Pais Dezső egyetemi tanárokat, továbbá Mägiste Gyula tartii egyetemi tanárt. Elnöki megnyitója után Alexander Bernátról emlékezett meg, akinek tanítványa volt és akihez később meleg barátság fűzte. Alexanderben elsősorban a nagy művészt látja, akit a tiszta és világos előadásmód, a sok gondolatvilágába való objektív beleélés és mint nevelőt mindenekfelett a gondolkodásra való készítés jellemz. A mindvégig lebilineselő előadás után H. Patai Éva két szép költeményét olvasta fel nagy hatással. Végül Dr. Fuchs Rafael Munkácsi Bernátnak, a nagy magyar nyelv- és néptudományi kutatónak életét és működését méltatta. A nagyszámú előkelő közönség lelkesen ünnepelte az előadókat.

— **A Budai Izr. Hitközség „Kultúr és Társadalmi Szakosztálya”** december 12-én, vasárnap este 6 óra-ko-r a Hitközség tanástermében (III., Zsigmond-utca 49.) előadó estét rendez, melyen dr. K. I. Grau a jeruzsálemi héber egyetem delegáltja tart előadást. Közreműködnek még Grünwald Fülöp főgimn. tanár, Flesch Imre operanékes és Nadelstecher László hegedűművész. Zongorán kísér Molnár Imre. Belépő díj nincs.

— **Doktorráavatás.** Wirth István, Wirth Kálmán tankerületi főigazgatónak, a zsidó leánygimnázium nagy tudású igazgatójának fiát a budapesti m. kir. Pázmán Péter Tudományegyetemen a jogtudományok summa cum laude doktorává avatták.

— **Kérelem.** Egy éhező, nyomorogó hittestvérünk arra kéri a nemes-szívű emberbarátokat, hogy segítsenek rajta és öt gyermekén, akiknek nincs ruhájuk és betevő falatjuk. Címe: Krämer Móric, Budapest, Tömö-utca 35. pinceajtó 6.

UTLEVÉL KÉPEK
azonnal
2 drb rendelésnél darabja
FOTO PÁRISI 48 fill.
PÁRISI NAGY ÁRUHÁZ-ban

— **Zichermann Antal 70 éves.** Az Óbudai Chevra Kadisa köztiszteltetben álló elnöke, Zichermann Antal f. hó 6-án töltötte be 70-ik életévét, mely alkalomkor vendégül látta az óbudai Aggok Házának összes ápoltaait és külön-külön mind-egyik ápoltat megajándékozott. Az Óbudai Chevra előjárósága testületileg kereste fel szeretett elnökét és az előjáróság nevében Eckstein Ignác alelnök, a tisztikar nevében pedig Hutterer Mór főtitkár üdvözölte a jubilánst és méltatta kiváló érdemeit. Zichermann elnök meleg szavakkal mondott köszönetet az üdvözlésekért és ez alkalomból nagyrétükü ezüst serleget adott át, melyet a chevra kezszertárának adományozott.

— **A MIKÉFE szabaduló ünnepele.** Vasárnap délután felemelő és megható hangulatú ünnepély szíu-helye volt a Magyar Izr. Kézműves és Földművelési Egyesület Hermina-úti új otthonának temploma. Az intézet 150 növendékét ruházták fel, majd 26 kertészt és iparost, akik tanulásukat befejezték és felszabadultak, büszsüttatta dr. Stein Emil elnök, aki a legkiválóbb növendékeknek jutalmat nyújtott át. Az ünnepi beszédet dr. Hevesi Simon vezető-főrabbi tartotta. Az ünnepély a Himnusz hangjával ért véget.

— **Barmicva.** A körmendi zsidó templomban az elmúlt szombaton érdekes barmicva-ünnepély folyt le, amelyen nemcsak a körmendi zsidók, hanem Körmend keresztény-társadalma is nagyszámban vett részt. Neu Ignác fuvaros Sándor fiát avatták fel a zsidó élet közönségébe. A zsúfolásig megtelt templomban dr. Krausz Ignác főrabbi tartott gyönyörű beszédet, megemlítve azt a körülményt, hogy a nagyszámú másvallású polgár jelenléte is bizonyítja, hogy a front-harcos apát az egész község becsüli, ép úgy, mint az ünneplő nagyanyát, özv. Neu Hermannét, akinek három fia és három veje vett részt a világháborúban, közöttük Neu Miksa, Przemysl aranykönyves hőse. Este az örömapa a Kultúr-teremben megvendégelte a község szegényeit és az árvaház zsidó növendékeit.

— **Patak Ignác 80 éves.** A győri chevra kadisa főpénztárosát, Patak Ignácot nyolevanadik születésnapja alkalmából barátai meleg ünneplésben részesítették.

— **Szirtes Lipót halála.** Súlyos vesztesség érte a magyar zsidó tanítósgát: Szirtes Lipót, a pesti izr. hitközség Wesselényi-utcai elemi iskolájának tanítója elhunyt. A kiváló pedagógus, aki harminc évig oktatta a zsidó elemi tanulóit, nemcsak gyakorlati embernek volt kiváló, hanem, mint elméleti pedagógus is ismert és becsült nevet vívott ki magának. Temetésén dr. Groszmann Zsigmond rabbi méltatta megható szavakkal a nagy tanító és nemes ember életének munkáját, majd dr. Dési Géza, Ábrányi Aladár és dr. Vázsonyi János mondtak búcsúbeszédet.

— **Hat aranyérem a párizsi világkiállítás Palesztina pavillonjának.** A párizsi világkiállítás Palesztina pavillonja elnökének, a Louis Aschnernek a kormány az aranyérmet adományozta. Ugyancsak aranyérmet kapott a kiváló zsidó festőművész, Mane Katz is. A pavillon kiállító összesen hat arany, hat ezüst és hét bronz érmét nyertek továbbá egy nagydíjat és négy díszoklevelet.

— **„A zsidó dilemmája.”** Ezen a címen tartott dr. Rózsa Ignác tanár, a Pesti Izr. Hitközség VI. ker. Ifjúsági Csoportjának chanukaünnepélyén nagyhatású előadást. Kiindulva azokból a világtörténeti dilemmákból, amelyek elé a zsidóságot az elnyomó hatalmak állították arra a megállapításra jutott, hogy a zsidónak, minden eselekedetét a Tóra kell, hogy vezesse és ez fogja őt mindig a helyes útra igazítani. Az ifjúsági csoport elnöke meleg szavakkal mondott köszönetet dr. Rózsa Ignácnak, az élvezetes és tanulságos előadásért.

— **Három zsidó hőstette Shanghaiban.** A chanuka ünnepélyek alkalmával meleg ünnepségekben részesített Shanghai zsidósága három zsidó ifjút, akik a kínai és japán ütegek tüzelése közepette kimentették az elpusztult Ward-zsinagóga kilenc tóratekeresét. Az ünnepeltnek Aschkenázi rabbi díszoklevelet nyújtott át.

— **Rabbiválasztás.** Nagy érdeklődés mellett folyt le nov. 21-én a kapuvári rabbiválasztás. A három jelölt, Unger Ábrahám kapuvári, Snyders Dávid abaujszántói rabbik és Hirschler Marcell budapest rabbi jelölt közül, heves küzdelem után Snyders Dávidot választották meg főrabbiá. Az Unger-párt megpeticionálta a választást a Központi Irodánál.

Zsidó származású művészek és szerzők a Magyar Királyi Operaházban

A színházak után vessünk egy pillantást az ország büszkeségére, a Magyar Királyi Operára, a magyar dalszínházra és nézzük meg, kik azok a kiváló énekesek, muzsikások, karmesterek, rendezők, igazgatók és szerzők, akik a zsidósághoz tartoznak, vagy onnan származnak.

Az Operaszínház első tagjait a Nemzeti Színházból vette, mert az Opera megnyitásaig itt folytak az operaelőadások is. Ezeknek betanításában és színrehozásában jelentékeny szerep jutott a Nemzeti Színház zsidó karmesterének, a kiváló zeneszerzőnek, *Ellenbogen* Adolfnak a miskolci zsidó kántor fiának. A kiváló művész külföldön tanult, onnan került a budai színház karmesteri székébe és onnan egész zenekarával a Nemzeti Színházba. Korának legnépszerűbb zenésze volt, számos esárdása, keringője, dala „sláger”-ként járta be az országot. Ő zenésítette meg Szigligeti „Szökött katona” dalait is.

A Nemzetiből került az Operához a nők közül *Szilágyi* Arabella, az ismert drámai énekesnő, a férfiak közül *Dalnoki* Béni, a híres lírai tenor, az Opera későbbi tiszteletbeli tagja, *Ellinger* József, aki kardalusból a legnépszerűbb és külföldön is (München, Frankfurt, Gráz) nagy sikereket aratott művészébe küzdötte föl magát, *Lang* Fülöp, aki lebergi, bécsi, müncheni és nürnbergi sikerei után lett az Opera tagja és végül a felejthetetlen *Ney* Dávid, Operánk büszkesége, akinek művészsége még élénk emlékezetünkben van. A Nemzetiből jött át *Benkő* Henrik karmester, az ismert zeneszerző és zenepedagógus is, a Nemzeti Zenede kiváló tanára.

Az operai együttes későbbi tagjai közül a következők tartoznak vagy tartoztak a zsidósághoz:

Bársony Dóra, *Diósgyő* Handel Berta, Maleczkyné szül. *Ellinger* Jozefa, *Hajdú* Ilona, *Ledófszky*

Gizella, *Pewny* Irén, *Relle* Gabriella, *Szamosi* Elza a nők.

Arányi Dezső, *Beck* Vilmos, *Déri* Jenő, *Erdős* Richard, *Gábor* József, *Hegedüs* Ferenc, *Kálmán* Oszkár, *Kertész* Ödön, *Pogány* Ferenc, *Rózsa* Lajos és *Szekely* Mihály a férfiak közül.

Az igazgatók közül *Mahler* Gusztáv, a híres zeneszerző, a főrendező sorából *Ferenzi* Frigyes, a karmesterek közül *Fleischer* Antal, *Lichtenberg* Emil, *Márkus* Dezső és *Szikla* Adolf tartoznak felekezetiünkhöz, míg az Opera zenekarának művészei közül *Baré* Emil hegedűművész, *Berkovits* Lajos hegedűművész, *Dick* Marcell hegedűművész, *Fodor* Izso hegedűművész, az Opera zenekari főnöke és *Lehner* Jenő hegedűművész, a világhírű Lehner-kvartett megalapítója tartoznak vagy tartoztak a zsidósághoz.

A szerzők közül először a világhírű és magyar származású *Goldmark* Károlyt kell említenünk, a keszthelyi kántornak, Rubennak fiát, akinek Sába királynőjét, még a Nemzeti Színház mutatta be 1876-ban és amelynek századik előadása az Operában a magyar zenévelég nagy ünnepe volt. A hazai szerzők között találjuk *Kern* Leót, *Major* J. Gyulát, *Merkler* Andort, *Nádor* Mihályt, *Raimann* Rezsőt, *Szántó* Tivadart (Taifun) és *Zádor* Jenőt.

A külföldi zeneszerzőkre és a szövegírókra egy rövid cikk keretében nem terjeszkedhetünk ki, azonban a cikkünkben felsorakoztatott művészek gazdag névsora azt bizonyítja, hogy az Operaház történetébe és a magyar zenei kultúrába a zsidóságból kikerült művészek és szerzők aranybetűkkel írták be nevüket. —r.—nd.

— **A Magyar Cionista Szövetség** december 6-án tartotta választmányi ülését, melyet dr. Miklós Gyula beszámolt a hachsarákkal kapcsolatos intézkedésekről. Dr. Fried Frigyes a palesztinai helyzetről tartott referátumot. Dr. Buk Miklós a Szövetség legutóbbi választmányi ülése óta lefolytatott munkásságát ismertette, míg Fazekas L. Pál a Keren Hajszod fejlődéséről számolt be. Ezután a választmány megalakította a Józsefvárosi szakosztályt.

Steiner Árminné

imakönyvkereskedése מוכר ספרים
Budapest VI., Király-u. 8. Tel.: 123-806

imakönyvek, finom minőségű gyarju- és selyem-talicsok kegyzerek Menyasszonyi imakönyvek nagy választékban, legfinomabb bölkönyvekben. Zsidó tudományos könyvek. Vessék használt zsidó tárgyo és héber könyveket magas áron. Kerjen árjegyzeket!

SPECTATOR NOTESZÁBÓL

Az „anatómiai csoda”

A zsidó kórház sebészeti osztályának a közelmúltban előkelő páciense volt; akitől a hitközség minden alkalmazottja félve retteg, a kórház orvosai is, most kezes báránként feküdt csendesen az orvosok kése alá. Persze nagy gondossággal és kímélettel történt minden. Hogy a fájdalomtól megkímélik, az egyébként nem súlyos operációt narkózisban készülték elvégezni. Mint mindig ilyenkor, ez esetben is, alapos vizsgálatnak vetették alá a beteget, bírja-e a szíve a narkóziót? A vizsgálat után állítólag az egyik csípősszávú orvos odasúgta a másiknak:

— *Anatómiai csoda! Nincs is szíve!*

Hol van a jog mostanában?

A józsefvárosi körzeti vaesora alkalmával beszéde során az elnök a többi között a zsidóság világ-helyzetével is foglalkozott és megemlítette, hogy bizony egyes országokban az erőszak fosztja meg jogaitól a zsidóságot, ami ellen semmit sem tehet. „Mert — úgy mond — a valóság, sajnos az, hogy a jog ott van, ahol az erőszak, mi pedig az igazságot keressük.”

— Warum in die Ferne schweifen?, kérdi erre egy józsefvárosi polgártárs, miért keresi a külföldi példákat, amikor erre kádenciát közelebb is találhat. Hát a Síp-utcában másképen van?

„Ne tessék bennünket fizetéssel sújtani!”

Kik mondhatták ezt mások, mint a zsidó kórház orvosai? Azaz, hogy ők sem mondták, velük is csak mondták.

Az történt t. i. a múlt napok egyikén, ahogy mondani szokás, egy szép napon, hogy a főorvosokat berendelték az igazgatói irodába. Miután ott most nagy a fegyelem, egy kivételével — azt a rebellisét! — valamennyien pontosan megjelentek. Ott egy többoldalas memorandumot irattak velük alá, amit akkor sem olvashattak volna el annyian oly rövid idő alatt, ha egyébként az el-

olvasás lehetőségét felkínálták volna nekik. Minthogy azonban nem az volt a fontos, hogy elolvassák, hanem az, hogy aláírják, hát aláírták. Utána azután azt is megtudták, hogy mit írtak alá. Egy memorandumot! Egy memorandumot, amelyben arra kéri a belügyminisztériumot, hogy he-

lyezze az orvosi kamara határozatát az ingyenrendelésről, illetőleg az orvosok kötelező fizetéséről hatályon kívül. Ők nem akarják, sőt tiltakoznak az ellen, hogy nekik a kórház fenntartója fizessen.

Ezt nevezem én — idealizmusnak, sőt lelkes idealizmusnak.

ZSIDÓ VILAGKRÓNIKA

A nürnbergi törvények

bevezetése Danzig területén annak ellenére, hogy a parlament még nem hagyta jóvá, a valóságban már megtörtént. Egyik danzigi bíróság vádlottként vonta felelőségre Wolf Kiersz zsidó konfekcióst, mert vállalatában fiatal árja leányokat foglalkoztatott. A bíróság a nürnbergi fajvédő törvények alapján a vádlottat hat havi fegyházra ítélte. Ez volt Danzigban az első fajvédő per.

A danzigi események

élenk visszhangot keltettek az Egyesült Államokban. Az amerikai kolonizációs társaság egy küldött-sége az amerikai zsidóság képviselőivel együtt már tanácskozott a szükségesnek mutakozó intézkedések felől és arra az elhatározásra jutott, hogy rövidesen megfelelő alapot kell teremteni a danzigi zsidóság kivándorlásának lehetővé tételére.

Mrs. Franklin D. Roosevelt

az Egyesült Államok elnökének felesége egy interjúbán, melyet egy zsidó orgánumnak adott a következőket mondotta: Az amerikaiak túlnyomó többsége nem antiszemita. Ebben az országban az előítéletnek ez a fajtája sokkal kisebb mértékben fordul elő, mint bárhol a világon. Azt ajánlom a zsidóknak, hogy ha az antiszemitizmussal szemben helyes álláspontra akarnak helyezkedni, akkor a lehetőséghez mérten ignorálják. Természetesen még felvilágosító munkára van szükség, hogy az olyan nem amerikai jelenséget, mint az antiszemitizmus, kiírtsuk. De az ilyen jelenségek semmiesetre sem szolgálatnak okot egy kisebbség számára arra, hogy elzárkózik

a környező világ elől. Végre is nem szabad elfeledkezniök az amerikai zsidóknak arról, hogy rágalmozók száma ellenzősően csekély.

A Palesztina-kérdés

nevezetes eseményei két kinevezés: Sir Harold Alfred MacMichael volt tanganyikai kormányzóknak és főparanesnoknak főbiztossá és Robert Hadden-Haining vezérőrnagyának a palesztinai angol haderő paranesnokává történt kinevezése. Az új főbiztos, Sir Harold 54 éves és kiváló szakértője a benszüllött-kérdésnek, különösen az arab problémáknak, melyre vonatkozóan egész sor értekezése jelent már meg. Az új főbiztos februárban veszi át hivatalát. Az új főparanesnok, Sir Robert 55 éves. Ezelőtt az angol katonai hírszolgálat helyettes vezetője volt.

A gettópadok bevezetésének

ügye, melyek oly mélyen sértik a lengyel zsidóság, elsősorban a lengyelországi zsidó főiskolai hallgatók emberi méltóságát még mindig a legnagyobb mértékben foglalkoztatják a világ közvéleményét. Kiváló tudósok egész sora tiltakozik a megszegényítő és jóérzéssel ellenkező intézkedések ellen. Így Bruxellesben nagygyűlés tiltakozott a gettópadok bevezetése miatt. A nagygyűlést táviratilag üdvözölték többek között Prof. Louis de Broekere, a bruxellesi, Prof. Jean Hubeaux, a liégei egyetem tanárai és Léon Mundeleer, a belga ügyvédi kamara alelnöke. Ugyan- csak tiltakozását jelentette be az amerikai nemzetközi akadémiai liga is. A tiltakozást kifejező nyílt levelet 64 amerikai egyetem 202 tanára írta alá.

MEINL kávé fogalom

Chanuka a periférián

— A rákosfalvai zsidóság ünnepe —

Tulajdonképen a főváros XIV. kerülete kis zsidó községéről van szó. Nem is esik messze, de mivel a háztömbök közül a helyiérdekű visz ki kertgazdaságok és szántóföldek között a barátságos, leginkább kertes házakból, villákból álló vidékre, érezzük, hogy kültelken vagyunk.

Egy igen kedves, szép levél, melyet tizenkét elemi és polgári iskolai tanuló írt alá, invitált, hogy nézzem meg őket az általuk előadandó chanukai színdarabomban. Így ismerkedtem meg a 70 család-ból álló rákosfalvai zsidó gyülekezettel. Egy esinos villában, de még csak bérben, van tágas imateremmel átalakított, szépen berendezett helyiségük, mely körül vallásos életük csoportosul.

Vasárnap estére előttek a kőbányai hitközség előjárósága, főrabija és az itteni körzet összes családja. Mincha imával kezdti és a maariyval fejezi be az izentiszteleti részt Habermann Izso széphangú kántor. Közbe esik az említett tanulóifjúság terjedelmes ünnepi műsora.

Spitzer Gyula hitoktató-tanító az ünnepegy hét rendezőjének konferálja be a szereplőket. Mindnyájan a pöttöm kis elemistáktól, a negyedik polgáristáig lelkesen, értelmesen adják elő magyar és héber szavalmányaikat. A bájos Baumfeld Máry III. o. kereskedelmi iskolai tanuló kisasszony már vendégművésznőnek számít a kiesik között és látnak jósolhatjuk, hogy előadó-teltségével nagyobb nyilvánosság előtt is még sokszor találkozni fogunk.

Az „Apró lángok fénye mellett” című chanukai játék előadása nagyon szépen sikerült. Baumfeld Arpadné úrnő nem hiába fáradozott a darab betanításával. Lelkes iparkodással játszottak. Olyan otthonos volt a hangulat, hogy a helyiség templom volta dacára is megéredt tapsekat kaptak a közreműködők.

Befejezésül dr. Kálmán Ödön főrabbi szöveget híveihez. Mint valami zenevirtuóz, ki az érzelmek húrjain játszik, pendítette meg az igazi hangot első szavaival: Ugy-e jó érzés itt együtt lenni? Zsidónak lenni, otthon érezni magát ebben a meghitt, meleg hangulatban, mely egymáshoz hozza a szíveket...

A Kormányzó névnapjára való ráterészel és a nyitott frigszekrény előtt az egész közönség által elénekelt Himmuszál záródott a beszéd.

A közreműködő iskolások névsora: Baumfeld A. István, Blumenthal Sándor, Frank Juliska, Frank Klári, Feigelstock Ági, Eibenschütz Iván, Feiner Gyula, Klein Éva, Klein Zoltán, Klein Ernő, Kolozsi Julianna, Lórián Richárd, Rauch Ibolyka, Schwartz Ibolyka, Weisz Éva. Valamennyien igen helyesek voltak, derék hitoktatójuk fáradozása lelkes és önzertes zsidó ifjúságot nevel belőlük.

Az előadáson közreműködő felnőttek neveit mellőzni szerettem volna, de erős mulasztást követnék el, ha meg nem említeném a beteg elnök, Szenes Simon helyett a gyülekezet ügyeit vezető Bíró Oszkár igazgató, körzeti elnököt és a buzgó, tevékeny Feigelstock Sándor templomelőjárót. Ennek a két úrnak és néhány vezetőségi társának munkája tartja össze a rákosfalvait.

A főváros sok helyén ünnepelték a chanukat. Talán fényesebb külsőségek között, de bensőségesebben aligha, mint odakinn, a periférián.

Gálosi Soma

Hitközségi vacsora a józsefvárosi körzetben

— Saját tudósítónktól. —

E sorok írója nem tartozik a hitközségi vacsorák törzsközönségéhez. Ezúttal azonban kíváncsi volt a főattrakcióira, a hitközségi elnök úr mindenfelé meghirdetett nagy előadására, amelyben — úgy ígérték — tájékoztatást fog adni az aktuális felekezeti kérdésekről. De vonzott egy kis lokálpatriotizmus is, mert a Kile legkonzervatívabb körzete, a Nagyfuvaros-utcai templomkörzet volt a vendéglátó házigazda és erre való tekintettel mindenki várta az elnök nyilatkozatát a körzet álmának megvalósulásáról: a józsefvárosi templom felépítéséről. Elmentem tehát a vacsorára. És elment a józsefvárosi zsidóság színe-java is, sőt még más körzetbeli vendégek is akadtak. A gyönyörű Goldmark-terem — egyes hézagos széksoroktól eltekintve — tünhetően látogatott volt. Kár, hogy a hitközség előjáróságát csupán Nagy Andor, Zahler Emil, Rosenák Miksa és Dési Géza, a Cheva előjáróságát pedig egyedül Lunzer Pál képviselte (bár Dési Géza ide is számítható). A vacsora elég jó volt, annál gyöngébb a „főattrakció”. Ez bizony nagyon szintelen, gyöngécske kis „szónoklat” volt, olyan gyöngö, hogy még az előjárók sem bólogattak. A vacsora előtt, tehát még üres és éhes gyom-

rokkal állva szemben, vágtak neki a szónokok a nagy vállalkozásnak, hogy egy kis műlelkeseudést esholjanak ki a lelkekből. Szegő Sándor körzeti elnök kezdte és csakhamar átadta a szót a hitközségi elnökének, felkérve őt, hogy tájékoztassa az összesereglett hittestvéreket a templomépítésről. Óméltósága a kellemetlen leckét — miután bejelentette, hogy kilenc órákor egy politikai konferenciára kell mennie — röviden elmondta. Kijelentette, hogy a templom *meglesz*. Mihelyt megkapják a telket, kiírják a pályázatot. *Meglesz* ez is, úgy, amint már annyiszor elmondta egyéb dolgokról is — ha jól emlékszünk, a többi között a statutumokról is —, hogy *meglesznek*. Most is azt mondta: *meglesz... megsz* a zsidó összefogás, *meglesznek* a nagy alkotások, *meglesz* az iskolaprogram, *meglesz* a szakiskola... *meglesz*... (Jaj, mi is lesz még meg, az Istenért, úgy sietek, mindjárt *meglesz* 9 óra is, minden *meglesz*, csak hadd menjek már!) És miután még nagyon meg volt önmagával elégedve, no meg a *sorvadással* is (ha a kritika csak ezt tudja rólunk mondani, akkor meg lehetünk elégedve!) — robaj nélkül eltávozott. Fagyos esőndben, pedig taps és tetszésnyilvánítás mellőzése nem is kéretett.

A közönség összenézett. — Ez az egész? Csak ennyi mondanivalója volt az aktuális felekezeti kérdésekről? Választójogról, hitéletéről, gazdasági kérdésekről, az ifjúság problémájáról, a hitközség sáfárkodásáról, adókérdésekről, stb. stb. egy szava sem volt? De hát már el is ment. Most már a szót csak más veheti át. Beszélt tehát egy józsefvárosi hölgy kedvesen, okosan, azután dr. Burger Dénes szólt ügyesen és hatásosan egy kérdéstről, amellyel az elnök adós maradt, t. i. az ifjúság kérdéseiről. De úgylát-szik nem az ottmaradt előjárók szí-jaize szerint beszélt, mert ki-ésend kísérte szavait és csak a nos-

Férjhezmenendők és nosütlendők
forduljanak bizalommal a huszonhétenteje fennálló **Nagy Jenő** házasság irodájához, Budapest, Rákóczi ut hatvanegyet. Telefon. (Diszkrét, cédjélezteien levelezés.)

Bélyeg

és bélyegalbum á jegyzéket érdeklődőknek b é r m e n t v e küld **ABONYI JENŐ** bélyegkereskedése, Budapest, IV. Váci ucca 45 szám. Telefon: 186-336.

Fixessen elő

a „ZSIDÓ ÉLET”-re

akkor zönség soraiból, amikor rá... a kö-mai vezetőségre az ifjú... olvasta a mája körüli mulasztá... ság problé-terhelő, megoldandó... sait és az öt Beszéltek még: No... feladatokat. Ernő és igen... gy Andor, Bródy Lajos körzeti... ság hatásosan Scheiber szétészéledt... rabbi. Aztán a hívek Mik... nek, miközben értetlenül... : Hát megsz a templom? ...or lesz meg? Hogyan lesz meg? ...ol lesz meg? A templom? Meg-lesz?...
Schwarcz Miksa

Síremléket Kecskeméti Vilmosnak!

A hitvesi kegyelet öröködi Istenben boldogult *Kecskeméti Vilmos* sírhalmán, *de a kőnek is vannak kötelességei* a nagyszerű tollú újságíró, a jó magyar ember, a buzgó zsidó emlékezetének fenntartása, megőrkítése iránt, aki agyával, lelkésedésével és hűségével gazdagon megtermékenyítette a felkezeti élet ugarát. Nem volt üzletember, még kevésbé jó kalmár, nem is akart az lenni. Nem adta bérbe tollát, nem hagyott hátra anyagi javakat gyászoló családjá számára, melynek otthona az ő második temploma volt. Az első a zsinagóga, melyért meleg szívvel, önzetlenül küzdött utolsó lehelletéig. Fölötte érdemes arra, hogy a *zsidó közélet lerőja iránta érzett háláját*, s hogy a síremléken, melyet hamvai fölé szántunk nyoma legyen annak a nagy elismerésnek, mely olvasói táborát életében annyira eltöltötte.

Bizalommal fordulunk a magyar zsidósághoz, segítse elő azt az óhajtasunkat, hogy

KECSKEMÉTI VILMOS

hírlapíró, a „Zsidó Élet” alapítója és szerkesztője sírhalmát **mielőbb**

díszíthesse az ő munkálkodásához és a felekezet hálájához méltó síremlék.

Budapesten, 1937 október hó.

Dr. Berényi Sándor ügyvéd, író,

Cserkúti Engel Györgyné,

sz. Lázár Franciska író,

Dr. Friedmann Ignác

m. kir. kormányfőtanácsos,

Dr. Feleki Sándor író,

a Petőfi Társaság tagja,

Gerő Ödön hírlapíró,

János Engel József

m. kir. udvari tanácsos,

Katona Gyula

ny. kir. műsz. igazgató

Dr. Kriszhaber Adolf

a budai izr. hitközség elnöke

Dr. Patai József

a „Múlt és Jövő” szerkesztője

Eddig befolyt adományok 329 P

Újabb adományok:

Szent Imre-városi Izr. Temp-
lomkörzet 10 P

Dr. K. M. 10 P

Dr. Földényi Ferenc, Kispest 5 P

Blich Salamon rabbi, Ozora 2 P

Pesti adóprás

Rovatvezető: dr. Hoffmann Dezső.

Előző cikkünkben már megígértük, hogy a hitközségi adók összegének megállapítására és kivetésére vonatkozó szabályokat ismertetni fogjuk úgy, hogy ezeknek a lényegével az adóketéseknél már minden hittestvérünk tisztában legyen.

A zsidó hitközségi alkotmány pénzügyi részének alapját neolog hitközségeknél, — tehát a Pesti Izr. Hitközségnél is a kongresszusi szabályzat 13 §-a határozza meg. Kimondja ezen §, hogy minden hitközség, szükségleteinek fedezése végett adóképes tagjaira közvetlen és közvetett *illetékeket* róhat.

Vagyis először meg kell állapítani a hitközség évi szükségletét, — azután pedig adóképes tagok között az ekként szükségesnek mutató összegzet el kell osztani, kivetni és beszédni.

A kongresszusi szabályzatokat jóváhagyó királyi rendelet azt is kiemeli, hogy csak egyházkormány-

zati és hitfelekezeti közoktatási viszonyok érdekében szabad és lehet a hitközség tagjaitól járulékokat szedni.

Kockázatos és kalandos, — *fényűzési vagy politikai vállalatokba tehát tilos egy hitközségnek belebo- csátkozni*. Ilyen célokra tehát szigorúan tilos a hitközség tagjaitól járulékokat szedni.

Éppen ezért mondja ki a kongresszusi szabályzat 1 §-a, hogy az izraelita hitközségek, *kizárólag hitközségek*.

Ha tehát a Pesti Izr. Hitközség kockázatos vállalatokba boesátkozik, — a kőbányai és budai hitközségeket nagy pénzáldozatok árán meghódítani és magába olvasztani kísérletezik, — *súlyosan megsérti a zsidó alkotmány fenti alaptörvényét*.

A nagyhatalmi ábránd ilyen módon való érvényesítése a hitközség

FRIEDMAN DÁVID orth, נשר
élő- és vágott baromfi, füstölthuz, csemege
gyümölcs és tojáskereskedése BUDAPEST,
II, MARGIT-KÖRUT 7. Telefon: 151-897.

tagjaira azonfelül káros is, — miután lényegesen szaporítják a hitközség kiadásait az efejta kirándulások.

A Pesti Izr. Hitközségnél a többszáz ezer hitközségi tag közül csak *alig néhányan ismerik a pénzügyi elszámolásokat*. Utóbbiak is csak hiányosan. Azt kell tehát állítanunk, hogy úgyszólván senki sem ismeri a számadásokat és különösen úgy nem ismeri, hogy pontosan tudja mennyit tesznek ki a hitközségnek a kongresszusi szabályzat szerint jelentkező egyházkormányzati és hitfelekezeti közoktatásügyi költségei, — hogy mennyit tesznek ki az adóképes hitközségi tagoknak állami adóalapjai, — hogy az igazi szükségletet ezen adóalapok arányában milyen százelök kules szerint kell kivetni, — végeredményében, hogy minden egyes adóképes tagnak milyen összegű járulékokat kell fizetni egy évben.

Vagyis olyan költségvetést és zárszámadást köteles minden hitközség szerkeszteni, hogy abból minden hitközségi tag önmaga is ki tudja számítani és becsületesen meg tudja állapítani, hogy a hitközség évi szükségletéből milyen összeg esik az ő személyére.

A Pesti Izr. Hitközség költségvetése és zárszámadása ennek komoly és becsületes celnak és kötelességnek az egyes megcsúfolása és a *teljes ellentéte*. Nincs egyetlen tagja ennek a hitközségnek, aki el tud igazodni eme költségvetés és zárszámadás halomrahányt számtömegeiben, — nincs egyetlen ember, aki ezen két darab torz könyvelési és számadási tömeghalmazból ki tudná számítani a fentiek szerint, hogy mennyi a hitközség becsületes szükséglete és mennyi esik abból az egyes hitközségi tagra.

Minden rendesen vezetett hitközségi járulék kivetés és beszédés valamilyen észszerűségi alapon nyugszik, — mindenki által megérthető módon történik és az országos szokás szerint minden hitközségi tagnál az ő állami adóalapjához igazodik.

Nem kell messzire menni, csak ide át *Budára*. *Becsületes, észszerű és könnyen megérthető járulékvétési rendszer van ott érvényben már hosszú esztendőök óta*. A közgyűlés állapította meg a járulékkivetési rendszert. — minden esetben a tag *állami adóalapját* véve irányadóul.

Ezen rendszer mellett a tagok jólé-
lekkel fizetik a járulékot és írtók-
nak attól, hogy valaha is rájuk
szakad a pesti átkos járulék-kire-
lési módszer.

Anyira tökéletes és példaképül
szolgáló a budai izr. hitközségnek
járulékkivetési rendszere, hogy ta-
nultság okából, azt legközelebb rész-
letesen ismertetni fogjuk.

Ezzel kapcsolatban összehason-
lításokat fogunk tenni a pesti és a
budai járulékok nagyságai között
éppen a beérkezett panaszok ada-
tai alapján. Ki fog tűnni, hogy a
tag Pesten gyakran a sokszorosát
kénytelen fizetni annak, amit
ugyanazon vagyoni viszonyok kö-
zött Budán fizetne.

Már megint győztek...!

Mármint Stern Samu és leib-
zurnálja. Hogy hol? Természetesen
a debreceni főrabbiaválasztáson, ahol
a fiatal rabbigeneráció egyik leg-
kiválóbb tagját, legtöbbit ígérő re-
ményességét, dr. Weisz Pált juttat-
ták impozáns többséggel dr. Schle-
singer Sámuel örökébe dr. Silber-
stein Adolf siklósi főrabbiával szem-
ben. A leibzurnál ugyanis, beszé-
molva erről a választásról, kiemeli
azt, hogy az új főrabbit elsők között
Stern Samu, a Pesti Izr. Hitközség
elnöke sietett üdvözölni, aki viszont
a maga részéről kötelességének tar-
totta, hogy megválasztása után el-
sők között Stern Samunál tegyen
tisztelgő látogatást.

Ez ugyebár valahogy úgy hang-
zik, mintha Stern Samu szintén dr.
Weisz Pál jelöltségét támogatta
volna és így győzelmében neki is
része van. Mondanunk sem kell,
hogy a debreceniek, akiknek még
élénken emlékezetében élnek a vá-
lasztás előzményei és eseményei,
roppant jól mutatnak ezen a beállí-
táson. A debreceni főrabbiaválasz-
tást megelőzően ugyanis az történt
— amint erről anakidején beszé-
moltunk —, hogy a szegedi község-
kerület gyűlésén dr. Weisz Pál igen
energikus szavakkal kelt védelmére
dr. Pató Józsefnek, a kitűnő főszer-
kesztőnek Stern Samuval, illetőleg
a pesti hitközséggel támadt afférja
kapcsán. Stern Samu pedig nem az
a hülléli lélek, aki az ilyen merész-
séget megtorlatlanul hagyja, ha erre
alkalma és módja van. Itt pedig a
főrabbiaválasztás alkalmával meg-
cölt az alkalma, megvolt a módja
és megvoltak a szükséges kapcsola-
tai is. Így természetesen minden le-
hetően meg is tett, hogy dr. Weisz
Pálból ne legyen debreceni főrabbi

és valóban nem rajta múlt, hogy
mégis dr. Weisz Pál kapta meg ezt
az előkelő stallumot a debreceni zsi-
dóság nagy örömeire és elégté-
lére.

Valóban, egycseszes imponáló az
az elfogulatlanság, mellyel ezek a
leibzurnások az egyes eseményeket
nem regisztrálják, hanem a valóság-
tól teljesen függetlenül a maguk ké-

pére alakítják. Így lesz azután min-
den új vereségből egy-egy újabb
győzelem. Az, hogy például ezt a
mostani győzelmet egész Debrecen
harsogó derültsége kíséri, őket nem
zavarja. Mert hiszen vannak eset-
leg tájékozatlan olvasók, akik még
róluk is elhiszik, hogy jóhiszeműen
a tényleges értesüléseikről számol-
nak be. És ez is valami!...

Rembrandt érdemrendet adományoz

Irta: PETERDI ANDOR

VI.

— Az én bőrömön is érzem ezt,
már régen. Úgy lesz, ahogy aka-
rod.

És megegyeztek.

Rembrandt megkapta a pénzt,
egy-két napi száladgálással elin-
tőzte a dolgait s egyidőre ismét
nyugalmi állapotba jutott. Hite-
lezői egy ideig békén hagyták.
Azután, hozzáfogott Salzkammer
portré festéséhez. Este, mikor
senki se látta, átvitte hosszú fes-
tőanyagát, palettáját, festékeit,
s nyugalmasabb délutánokon fes-
tette az öreget. Lassan haladt a
munkában, jó képet akart nemes-
szívű barátjának festeni, olyant,
hogy megemlegessék, akik valaha
látják majd. Egyre jobban ala-
kult a képmás, mélytűzű színek
és fények ragyogtak fel a vásznon
s a markásus fej ott is élni kez-
dett a mester esetvonásai alatt.
Szemében sugárzott a jóság, hom-
lokán az éles és jelleményes ész s
egészben véve egy nagyszerű em-
berfej világitott ki a színek töme-
géből. Már elkészült a kép, mi-
kor Rembrandtnak az az ötlete
támadt, hogy az öreg Salzkammer
szíve fölé egy rendjelet fest. Az
íranta való halálját tünteti ki vele.
Csak úgy tréfából, de hadd érezze
az öreg, hogy Rembrandt hálás
tud lenni. És megcsinálta. Vastag-
on, spachtelval kente a kép mel-
lére a festéket, amíg kialakult az
arany rendjel, bíborpiros selyem-
szalagon, majd így szólt a nyu-
godtan ülő Salzkammerhez:

— Most pedig menj, kedves
Salzkammer barátom és hozd elő
a legszebb és legtüzesebb ragyogó
gyémántkövedet.

STREINITZER GYULA vas, réz, acélbútor és
sodronyágybetét-üzeme. Speciális autogénehégesztő, tűz-
helvek, kályhák, zárok, redőnyök készítése és szak-
szereu javítása. Vendégszék csak la. kivételben. Ki-
mondottan új anyagokból

Budapest, VII, Dob ucca 45. Tel.: 143-152.

— Hát ez meg mire kell? — ér-
deklődött esodálkozva Salzkam-
mer.

— Majd meglátod. Csak hozd
elő.

Az öreg, bár furesálta a kérést,
de azért mégis felkapaszkodott és
elindult másik, belső szobába,
hogy a féltve őrzött szekrény mé-
lyéből előhozzon egy nagy és
szikrázó gyémántkövet. A leg-
szébbet hozta, maga is gyönyör-
ködött benne, amíg vitte:

— Nohát itt van. Ez aztán kő!
Az én Nagy Mógulom. Ilyent ke-
veset találsz máma. Nézd, milyen
tüze van, az ég valamennyi fénye:
a Nap, a Szaturnusz, a Jupiter
mind benne ragyog kicsiben.

A kő világitott, tündökölt és
Rembrandt gyönyörködve vette
két ujja közé a esodát s egy óvat-
lan pillanatban a vastagon festett
érdemrend közepére ragasztotta.
Azután Salzkammerhez fordulva
így szólt:

— Ime, ez a te jóságod érdem-
rendje. Olyan a szíved is, mint
ez a gyémánt, messze fénylik és
ragyog... A kép kész, éltessen az
Isten, derék Salzkammer.

— Köszönöm, Rembrandt! —
szólt elérzékenyülve a kereskedő
— majd így folytatta, — lehet,
hogy igazad van, a szívem gyé-
mánt, de azért a követ mégis csak
kivesszük... Most legalább el-
mondhatom, hogy nekem is érté-
kes kép van a birtokomban... Lá-
tod, így már igen.

És mindketten jól kacagtak a
kedves tréfán. De Rembrandt nem
hagyta szó nélkül a maliciozus
megjegyzést, mondván:

— Ez a kép valamikor értéke-
sebb lesz, mint ez a te gyémán-
tod.

— Igazad lehet — szólt rá
Salzkammer, — de hol leszünk mi
már akkor?...

— Hol leszünk? — felelte el-tűnődve a Mester. — Élni fogunk az utódok emlékezetében, mert az én művészetem és a te jószágod megőrzi nevünket az időben utódaink számára.

És ma, négyszáz esztendő után tudjuk, hogy Rembrandtnak igaza volt. Mindkettőt ismerjük: a jó gyémántcsiszolót és a nagy Mes-tert.

(Vége).

— **150.000 zsidó halottja volt a világháborúnak.** A „Schild” a német zsidó frontarcosok lapja statisztikát közöl a német zsidóság háborús részvételéről. A statisztika szerint 100.000 német zsidó teljesített katonai szolgálatot a világháborúban. Ebből 75.000 a fronton. 35.000 német zsidó katona kapott kitüntetést, ebből 17.000 a vaskereszt 2. osztályát, 900 az 1. osztályú vaskeresztet, 4 a porosz arany katonai érdemkeresztet, amely a legnagyobb kitüntetés altisztek és legénység számára. A hősi halottak száma 12.000. Ehhez hozzáfűzi a cikkíró, hogy az angol zsidó hősi halottak száma 2500, az amerikaiaké 3000, a franciáké 4000, a magyaroké 10.000, az osztrákoké 30.000 és az oroszoké cca. 80.000. Így a világháború zsidó hősi halotainak száma mintegy 150.000-re becsülhető.

— **Tel-Aviv kikötője 1938-ban megnyílik az utasforgalom számára.** Sir Arthur Wauchope főbiztos meglátogatta a tel-avivi kikötőt, mely alkalommal a kikötő bizottság elnöke és az Angol-Palesztina Bank igazgatója, S. Hoofien üdvözölte és kalauzolta. Mr. Hoofien közölte a főbiztossal, hogy azok a munkálatok, melyek a jelenlegi teherkikötőnek a személyforgalom bevezetése céljából történő átalakítására folynak, oly előrehaladott stádiumban vannak, hogy jövő év februárjában megkezdődhet a kikötőben a bevándorlók és turisták partraszállítása is.

— **6000 zsidó család áll az éhhalál előtt Posen környékén.** A napokban a kattowitzi zsidó piaci árusoknak küldöttsége érkezett Varsóba, mely emlékiratot adott át a zsidó parlamenti klub tagjainak. Az emlékirat megrázó színekkel festi le Posen és Szilézia zsidó piaci árusainak retentő helyzetét, akik számára teljesen lehetetlenné tették, hogy a vásárokon árusíthassanak. 6000 zsidó család, mely abból élt, amit a családfo a vásárokon keresett, így az éhhalálnak van kitéve.

Emlékek

Irtá: **FELEKI SÁNDOR**
Katona Nándor

(15)

Szepesófalu szegény zsidó fiú volt s a legkiválóbb magyar tájképfestő-művészek közé küzdötte fel magát. Még sokan fognak emlékezni az ő elegáns, finom alakjára, égbék szemre, szelid, mosolygó arcára, melyet ovális, szürkébe hajló szőke körszakáll vett körül. Halk beszédű, udvarias modorú, végtelen szerény ember volt a mester, akit nagynak ismertek el nemcsak nálunk, hanem külföldön is. Soha magáról vagy műveiről nem beszélt, barhogy ünnepezték is. Ha szemben dicsérték, elpirult s legjobban szeretett volna ilyenkor eltűnni. Gyermekiesen naiv lélek lakott benne, aki hálás volt minden jó szóért és csak a művészetnek élt, minden érdek nélkül. A legtermékenyebb mesterek közé tartozott s a sok-sok képe között nincs egyetlen egy sem, mely ne ütné meg a szigorú kritika mértékét.

Korán került fel Pestre és hihetetlen nélkülözések között kezdte meg pályáját. A nagynevű festő, *Mednyánszky* László báró tanította és szeretettel karolta fel. *Deutsch* Sámuelnek, a pesti izr. hitközség akkori érdemes elnökének támogatásával Párizsba került, ott folytatta tanulmányait. Csakhamar kivált tehetségével. Már 26 éves korában a párizsi nagy tárlaton a Mention honorable-lal tüntették ki, majd a londoni állami képiállításon az ezüstérmét nyerte el. Visszatérve Budapestre, csakhamar a legelső közt foglalt helyet. Szíve visszavonzotta őt szülőhelye, a Kárpátok közé s így lett ő aztán a Kárpátok festője. A hegyóriások vad közikiláit, a lero-hano vízuhatagokat, a fenyők komor hangulatát, a Szepesség szelid falucskáit nálánál szebben művész még nem festette. Belemélyedve egy-egy tájképébe, szinte érezzük a hegyi levegőt, amint hűvösen arunkat legyezi s szívjuk magunkba a fenyők balzsamos illatát.

A művészetet szentnek tartotta és azt áhitattal szolgálta. Néha két héti is bolyongott éjjel-nappal a sziklahasadékok között, hogy megfelelő hangulatot találjon. Ilyenkor magával vitt egy kenyeret és narancsot s azon élt egész idő alatt, éjjel megvonulva valamely sziklaüregben. — Nem törődött sem a vadállatokkal, sem a csipős éjszakai hideggel és szinte öntudatlan elmerülve vetette papírra vázlatait. Nem egyszer fordult elő, hogy hetekig nem hallatott hírt magáról és aggódó barátai, katasztrófától félve, keresték a hegyóriások között. Ugyanígy élt pesti lakásán is, mely egyáltalán műterme is volt. Ha ugyan műteremnek lehet nevezni az Akácia-utca 24. számú háznak ötlédik emeletén levő nyomorult padlásszobáját, ahol szebbnél szebb műveit alkotta. Itt is akárhányszor így élt, száraz zsemlyén és narancson és hetekig sem hagyta el oduját. Ilyenkor hiába csengettek

ajtaján, nem nyitotta ki azt senkinek. Ebben a műteremnek csúfolt odúban élte le úgyszólván egész életét. Cselédet nem tartott, hanem a ház viceházmesternője jött fel két naponta takarítani ebbe az Augias-istállóba. De azután megsokalta, hogy ezért havi tíz forintot fizessen s a szomszédos ház „viciné”-jének adott havi öt forintot, aki ezért hetenként kétszer csinált nála rendet. De milyen rend volt az! Élete hihetetlen puritán volt s amint nekem bevallotta, összes költségei naponta egy forintra rúgtak, élelemzéssel és ruházzal együtt. Semmiféle igényei nem voltak. Étkezése, valamely másodrendű kifőzéshen, a legegyszerűbb volt, de tisztán, választékosan öltözködött. Szinte érthetetlen, hogy bírt e csekély összegből megélni. A legbecsültebb és legkeresettebb művészek közé tartozott s oly nagy jóvelme lehetett volna, hogy akár palotát is vásárolhatott volna érte. De ő a pénzt nem becsülte. Minek az nekem, — szolt nevetve. Egész nap ostromolták műbarátok és kereskedők képeiért, drága pénzt ki-náltak fel azokért, de csak nagynehezen adott el közülük egyet-egyet. Gyűjtögette azokat és száz és száz száma, keret nélkül, egymásra fektetve heverték azok nagy deszkaládákban. A képkereskedők már tudták, hogy pénznek nincs becsa a művésznél és egyetlen esábitó eszköz van, mellyel néha-néha egy-egy képet kiengedte kezei közül s ez a finom perzsaszőnyeg volt. Ilyenkor azután nagynehezen odaadta egyik vagy másik festményét. Padlástermében egymásra halmozva heverték a gyönyörű, értékes szőnyegek s mivel nem volt, aki gondolzza, a molyok rágták széjjel.

Egy ízben így szóltam hozzá: Kedves mester, szeretnék magától három képet vásárolni. Meglepetésemre habozás nélkül így szolt: A legnagyobb örömmel adok. Feleséggel együtt egy egész délutánt töltöttünk a műteremnek zsúfolt padlason s a sok száz kép közül kiválasztottunk háromat. A képeket, szolt Katona, holnap elküldöm. Két hét múlt el, de azoknak se híre, se hamva. Felkerestem s megkérdeztem, mi van a képekkel? Erre a következő vallomást tette: Tudja meg, doktor uram, hogy én eredeti képet sohasem adok el. Lemásolom a megvásárolt képet s a másolatot küldöm vevőimnek. Csodálkozva kérdeztem, hogy miért teszi ezt. Azért, felelte, mert én a képeimet gyűjtöm. Ezek képezik majd a tőkét, melyből öreg koromban, ha már dolgozni nem tudok, megélni fogok. Végre nagynehezen elküldött három képet, de ezek sem voltak kópiái azoknak, amelyeket kiválasztottam, hanem egészen más tárgyak. De már tovább nem bolygattam, ismervén a mester különködéseit és nagy szórakozottságát.

Ajtaján elrejtve egy kémlelőlyuk volt, azon át nézett ki titokban és óvatosan, hogy megtudja, ki keresi. Ha éppen alkotó hangulatban volt, vagy ha valaki képvásárlásra jött, esengethetett órák hosszat, a művész nem nyitott ajtót. Egy ízben *Andrássy Gyula* gróf, az akkori belügyminiszter szólította meg őt azzal, hogy másnap fel fogja keresni, hogy tőle képet vásároljon. A miniszter esengetett, kopogott másnap a mester ajtaján, de bizony ez nem nyitotta ki. Minek nekem a pénz, — mosolygott magában s *Andrássy* dolgavégezetlenül fáradt fel a lift-nélküli ház ötödik emeletére.

Az 1918. évi nagy influenzajárvány alatt történt. Mint a VII. kerület tisztiorvosa, az Akácea- és Dob-utca sarkán levő előjáróságon, hivatali szobámban dolgoztam, amikor bekopogtatott egy munkáskülső ember és így szólt: „Kérem, ezt a kis papírost az Akácea-utca 24. számú ház járdáján találtam és mivel ez az előjáróság a legközelebbi hivatal, ide hoztam fel.” A gyűrött kis papíron ceruzával ez állott: „Emberek, segítsetek! Nagy beteg vagyok és nincs aki ápoljon. Katona Nándor, műterem.” Felsiettem hozzá s ott súlyos betegem találtam. 41 fok láza volt. Ápolója persze nem volt s magas láza miatt nem tudott mozdulni és segítséget kérni, hát azt a kis papírszeletet dobta le az utcára. Azonnal beszállítottam az Amerikai-úti zsidó Szeretetházba, hol a gondos kezelés mellett meggyógyult. Mikor meglátogattam, boldogan mesélte, hogy milyen nagyszerű az ilyen jól megvetett, tiszta fehérneműs ágy. Szemrehányást tettem neki, nyomorúságos életmódjáért és lakásáért s megjegyeztem, hogy otthon is így élhetne, szép lakásban és tiszta ágyban, nem mint most, kiszolgáltatásban, hallgatott rám s a Royal-szállóban vett ki szobát és ott is étkezett. De a rendet, tisztaságot és jó „kosztot” nem tudta megszokni. Visszavágyódott és vissza is költözött az ő elhanyagolt, árva odújába s még arra sem bírtam rávenni, hogy legalább eselédet tartson. Rámnézett ártatlan kék szemével és így szólt nevetve: „Ha jó volt így eddig, jó lesz ezután is!”

Idősebb korában az a rögeszméje támadt, hogy egykori mestere, *Mednyánszky báró*, a nagy festő, kikémlelteti az ő képeinek tárgyát s azok alapján készíti a sajátjait. Persze ennek semmi alapja nem volt, de erről nem lehetett őt meggyőzni. Anyyra ment az ebbeli félelmében, hogy 30 évig kollektív kiállítását sem rendezett rengeteg képeiből. Amint nekem megszűnt, azért, mert a *Mednyánszky-képeket* bizományban bíró cég megvásárolná és elégetné azokat. Hiába iparkodtam állításának lehetetlen és neveltséges voltát bizonygatni, semmisem ingatta meg meggyőződésében.

Pínom, de naiv lélek volt, aki csak művészetének élt. Ez volt oka, fé-

lénk, fucsa, de mindig udvarias magaviseletének és határtalan szórakozottságának. Erre vonatkozólag álljon itt e pár epizód. Egy ízben levelet kaptam tőle, melyben értesít, hogy este feketére jön fel hozzám. De hiába vártuk. Nem esodálokztam, mert ismertem feledékenységét. Másnap véletlenül találkoztam vele s egy szóval sem mentette ki elmaradását. Már rég elfelejtette, hogy előtte való napra hozzám ígérkezett. — Mikor az Akácea-utcai oduját sok rábeszélésre lezárta, és a Royal-szállóba költözött, két heti itt tartózkodása után egy éjjel, a kávéházból jövet, megfélekedve arról, hogy a Royal-ban lakik, régi lakásába, azaz odujába ment, ott megvetette ágyának gúnyolt fekvőhelyét s csak reggel jutott eszébe, hogy ő tulajdonképpen már nem is lakik itt, hanem a Royal-szállóban. De — mondotta — itt sokkal jobbízún aludt s meg is maradt már sivar, elhagyott

lakásában. Nem tudott beleilleszkedni a kényelembe és rendbe.

Öt év előtt halt meg szívvrohamban (angina pectoris). Sok száz képe, gyönyörűnül gyönyörűbb, maradt ládáiban, egymásra zsúfolva. Az örökösök nem akarják ezt a nagy tömeget piacra dojni, mert különben a nagy értéket képviselő művek ára igen esőkenne. Szó volt arról, hogy a sok kép egy részét díjtalanul felajánlják a székesfővárosnak és *Poprádfelkának*, hogy a művész nevére külön képtárat rendezzenek be. De a nagy költségek miatt e szép terv dugába dőlt.

Ott pihen a rákoskeresztúri zsidótemetőben a nagy mester, ki vallásának is hűséges követője volt. Sírjában is bizonyára a *Kárpátok* havasairól, a vad zuhatagokról s az illoszói fenyőkről — melyekről oly remek képeket festett — szövi csendes álmait a természet nagy festője. (Folytatjuk.)

Vanitatum vanitas

*Végén mindegy, hogy ki voltál,
Gazdag ember vagy szegény.
Pisla mécs a pince mélyén
Csillag dicsőség egén.*

*Hogy ruhád szép, puha bársony,
Vagy csak condra, bolti rongy.
Jól nevelt kis úrfi voltál,
Vagy kolduló, csúf poronty.*

*Hogy szavad, a zord vezénylő
Millióknak harsogott.
Vagy helyeslőn bölögtatni
És hallgatni volt jogod.*

*Hogy fejednek boltos ívén
Elme fénye tündökölt,
Vagy bután a jármot húztad
S ostoroztak, mint ökört.*

*Hogy siker tett homlokodra
Ragyogó szép koronát,
Vagy az útból elsöpörtek,
Mint a gíz-gáz: „csak tovább!!!...”*

*Csontos újjal, — ha kopogtat
S ránk mered a néma vész,
Sápadt ajkunk azt sóhajtja:
„Vanitatum vanitas...”*

Katona Ferenc

GYORS HIRDETÉSEK

E rovatban egy szó 10 fillér, tagtabb betűvel 20 fillér, *legkisebb hirdetés 10 szó*. Leghelyesebb a hirdetés szövegét levélben a hirdetés árának megfelelő összegű levélbélyegben a kiadóhivatal címére beküldeni.

VALLÁSOS URILÁNY, jólmenő üzlettel férjhezmenne 40 év körüli uriemberhez, esetleg özvegyhez is. „*Megbízható élettárs*” jelígre a kiadóba.

INTELLIGENS, nagyműveltségű úrinő keres társalkodónói vagy anyahelyettesi állást. „*Megnyerő külső*” jelígre a kiadóba.

26 ÉVES TEXTILTECHNIKUS vagyok. Textilgyárba vagy nagyobb textilüzletbe benősülnék. Levelek „*Komoly szándék*” jelígre a kiadóhivatalba. Diszkrétíó természetes.

MEGNŐSÜLNE 28 éves textil-műszaki tisztviselő. Elvenne 18–22 éves

urilányt, némi hozománnyal. Közvetítők kizárva. Leveleket „*Nem mai lány*” jelígre a kiadóba kérek.

CSINOSNAK MONDOTT úrinő. 4 szobás gyönyörű lakással, pár ezer pengővel férjhez menne 50–55 éves nyugdíjashoz. Leveleket „*Balzac asszonya*” jelígen a kiadóhivatal továbbít.

LEGOLCSÓBB ÁRBAN divatos női kalapok *Roth* kalapszalónban (VIII. Nepszínház-utca 42–44) kaphatók. — Alakításokat olesón vállalkol.

LEGSZEBBEN mos, tisztít *Gerőffy* gőzmosóda. 5% kedvezményt adok e lapra való hivatkozásra. — VI., Szondy-utca 66/68.

EREDETI amerikai *Underwood* portable írógép olesón eladó. — Cím a kiadóban.

TELJESEN Uj *Rotarex* porszívógép, minden tartozékával együtt, ebédő bronzluszter, díszlámpa eladó. *VII., Barcsay-utca 3. fsz. 1.*

PERFEKT 50 év körüli szakácsnő keres zsidó intézmény. — Ajánlatok a kiadóhivatalba.